

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

INTERNATIONAAL
VLAANDEREN

Flemish Foreign Affairs Council

INTERNATIONAAL BELEID: OPNIEUW EEN PRIORITEIT.

BIJDRAGE AAN DE VLAAMSE BELEIDSNOTA'S

Advies 2014/11

29 september 2014

INTERNATIONAAL BELEID: OPNIEUW EEN PRIORITEIT. BIJDRAGE AAN DE VLAAMSE BELEIDSNOTA'S

De Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (hierna: “de Raad” of “de SARiV”) werd op 19 oktober 2007 opgericht door de Vlaamse Regering om haar advies te verlenen over alle beleidsmateries met betrekking tot het Vlaams buitenlands beleid, het internationaal ondernemen, ontwikkelingssamenwerking en toerisme. De SARiV bestaat uit een gelijk aantal vertegenwoordigers van het brede Vlaamse middenveld en Vlaamse experts op het vlak van het internationaal beleid.

Naar aanleiding van de verkiezingen van 25 mei 2014 bereidde de Raad een memorandum “Een sterker Vlaanderen in een snel veranderende wereld” voor. Hij formuleerde hierin 8 kernboodschappen:

1. Ontwikkel een duidelijke visie en strategie voor het internationaal beleid (buitenlands beleid, internationaal ondernemen, toerisme en ontwikkelingssamenwerking). Zet daarbij actiever in op EU- en multilaterale samenwerking.
2. De zesde staatshervorming scheidt nieuwe internationale uitdagingen en verantwoordelijkheden. Versterk daarom de Vlaamse institutionele capaciteit via een transfer van mensen en middelen van de FOD Buitenlandse Zaken.
3. Kies opnieuw het groeipad voor het budget voor internationaal beleid, maak gebruik van het verdragsrecht en versterk het buitenlands netwerk, in het bijzonder bij de EU, de internationale organisaties en in de groeiemarkten.
4. Een sterk coördinerend minister voor het internationaal beleid, bij voorkeur de minister-president, bijgestaan door een senior (Vlaams) diplomaat, stuurt het beleid.
5. Breng de internationale financiële engagementen in het kader van internationale verdragen in kaart en voorzie de nodige budgettaire middelen.
6. Stop de discussie met de federale overheid over economische diplomatie. Maak duidelijke afspraken met de nadruk op de rol van het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen (hierna: “FIT”) en de Vlaamse Economische Vertegenwoordigers ter ondersteuning van de bedrijven, maar schakel eveneens de federale diplomaten in voor de relaties met de overheden.
7. Handhaaf het afgesproken groeipad voor ontwikkelingssamenwerking in het Pact 2020 en bepaal de beleidskeuzes rekening houdend met de evoluerende ontwikkelingsparadigma's (met name de post-2015 internationale agenda voor (duurzame) ontwikkeling).
8. Besteed meer aandacht aan toerisme als belangrijke economische groeisector, stimuleer het toeristisch ondernemen en zet niet alleen in op de kunststeden, maar op de vele troeven en het baanbrekend vakmanschap van Vlaanderen.

De SARiV is verheugd dat het nieuwe Vlaams Regeerakkoord 2014-2019 “Vertrouwen, verbinden, vooruitgaan” een ambitieus hoofdstuk “buitenland en ontwikkelingssamenwerking” bevat. Er zijn veel elementen in opgenomen waarvoor de Raad aandacht vroeg in zijn memorandum en in diverse adviezen die hij de afgelopen jaren heeft uitgebracht, in het bijzonder het advies “Een nieuwe Vlaamse diplomatie in een veranderende wereld”. In zijn memorandum engageerde de Raad zich om een bijdrage te leveren aan de beleidsnota's van de ministers bevoegd voor het beleidsdomein internationaal Vlaanderen. Onderhavig advies honoreert deze belofte als sluitstuk van de werkzaamheden van de SARiV gedurende de afgelopen zeven jaren.

Dit advies is het resultaat van een brede gedachtewisseling binnen de Raad en bouwt voort op de (initiatief)adviezen die de Raad eerder heeft uitgebracht. Hij neemt de relevante elementen uit het nieuw Regeerakkoord zoveel mogelijk als uitgangspunt voor het formuleren van zijn advies.

Het advies heeft volgende structuur. Eerst reikt de Raad een aantal bouwstenen aan voor het formuleren van een gemeenschappelijke visie op/voor het Vlaams internationaal beleid. Vanuit die visie concretiseert de Raad vervolgens zijn strategische aandachtspunten voor elk beleidsveld.

Mede gelet op de niet aflatende globalisering, de ontwikkelingen binnen de Europese Unie naar aanleiding van de financieel-economische crisis en de bevoegdheidsoverdrachten in het kader van de zesde staatshervorming, is de Raad ervan overtuigd dat het internationaal beleid, nog meer dan voorheen, een prioriteit moet zijn en blijven voor de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement.

Namens de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen,

Brussel, 29 september 2014

(getekend)

(getekend)

Prof. Dr. Jan Wouters
Voorzitter

Freddy Evens
Secretaris

INHOUD

0.	Inleidende beschouwingen	4
1.	Buitenlands beleid	7
1.	1. Europese Unie	7
2.	2. Bilateraal beleid	11
3.	3. Internationale gremia	13
4.	4. Diplomatie.....	17
5.	5. Budget.....	19
2.	Internationaal ondernemen	20
1.	1. Strategisch kader voor internationaal ondernemen	20
2.	2. Instrumenten voor internationaal ondernemen	21
3.	3. Internationaal handelsbeleid	25
3.	Ontwikkelingssamenwerking	27
1.	1. Strategische reflectie over de richting van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking / internationale samenwerking.....	27
2.	2. Overleg en visibiliteit	29
3.	3. Financiering.....	30
4.	4. Private sector	31
4.	Toerisme.....	35
1.	1. Regelgevend kader.....	35
2.	2. Overleg.....	36
3.	3. Brede beleidsinvulling.....	37

0. Inleidende beschouwingen

Er zijn nauwelijks nog beleidsvraagstukken die niet beïnvloed worden door Europese regelgeving of internationale beleidskaders. Talrijke Europese en mondiale uitdagingen en trends (o.m. een sterker Europees bestuur, de verschuivingen in de economische en (geo-)politieke evenwichten, de opkomst van nieuwe actoren in de internationale relaties, de groeiende ongelijkheid tussen en binnen landen) beïnvloeden grondig het Vlaamse beleidskader. Vlaanderen moet zich sterker internationaal oriënteren en connecteren om hierop een antwoord te bieden en slagkrachtig op te treden in een context van multi-actor en multi-level governance.

Vlaanderen beschikt hiervoor over heel wat troeven. Het moet deze met een gezonde en noodzakelijke dosis ambitie en met een gedragen visie internationaal uitspelen. Het Regeerakkoord (p. 150) geeft alvast een goede voorzet voor een dergelijke visie en ambitie: *“We voeren een autonoom, volwassen en professioneel Vlaams buitenlands beleid dat (1) werkt aan een eigen en gerichte profilering van Vlaanderen in het buitenland, (2) inzet op internationaal ondernemen en een doelgerichte economische en publieksdiplomatie, (3) een sterke en meer rechtstreekse stem heeft in de EU, (4) een actief en gefocust buurlandenbeleid en multilaterale aanpak heeft en (5) inzet op ontwikkelingssamenwerking.”*

In verschillende adviezen¹ leverde de Raad een aantal bouwstenen aan om het Vlaams internationaal beleid verder vorm te geven en strategisch te ontwikkelen. Dat beleid moet volgens hem op de hierna volgende uitgangspunten zijn gefundeerd.

Synergie en beleidscoherentie binnen de Vlaamse overheid

Sinds 1993, met de invoering van het beginsel *in foro interno, in foro externo*, is Vlaanderen niet alleen bevoegd voor de binnenlandse dimensie van zijn bevoegdheden, maar ook voor de buitenlandse dimensie ervan. Dit houdt in dat Vlaanderen ook zelf actief invulling geeft aan deze opdracht en respect vraagt van de federale overheid voor de bevoegdheidsverdeling. Het noodzaakt tevens dat de hele Vlaamse overheid zich inspant voor de verwezenlijking van de Vlaamse beleidsdoelstellingen en belangen. Dit betekent enerzijds dat die doelstellingen moeten vertaald worden naar alle geledingen van de Vlaamse overheid en dat ze ook door hen gedragen moeten worden. Anderzijds houdt dit in dat er een doorgedreven internationalisering van de Vlaamse overheid moet plaats vinden die gebaseerd is op samenwerking en afstemming, een gedragen visie en gezamenlijk bepaalde doelstellingen en prioriteiten.

Een gezamenlijk gedragen en coherent beleid komt daarenboven ten goede aan het realiseren van beleidscoherentie. Daarom moet worden ingezet op een goede coördinatie over de beleidsdomeinen heen. Dit veronderstelt dat binnen elk beleidsdomein de internationale dimensie op de radar staat en dat er voldoende capaciteit wordt vrijgemaakt om de internationale dossiers op te volgen.

¹ SARiV, *Een nieuwe Vlaamse diplomatie in een veranderende wereld: naar een efficiënt buitenlands netwerk*, Advies 2013/16, 9 juli 2013; SARiV, *Het gebruik van exclusieve bilaterale verdragen en memoranda van overeenstemming*, Advies 2013/28, 30 oktober 2013; SARiV, *Een sterker Vlaanderen in een snel veranderende wereld. SARiV Memorandum 2014-2019*, 26 november 2013; SARiV, *Vlaamse ontwikkelingssamenwerking: quo vadis?*, Advies 2009/26, 24 november 2009; SARiV, *De bijdrage van internationaal ondernemen aan de welvaart van Vlaanderen. Nieuwe trends en mogelijkheden voor Vlaanderen*, Advies 2011/17, 24 augustus 2011; SARiV en VLABEST, *Europeanisering in een meerlagige bestuurscontext*, Advies 2013/26, 25 september 2013.

De lerende overheid

Om de ambities voor het Vlaams internationaal beleid waar te maken, moet de Vlaamse overheid voldoende investeren in kennisopbouw. Een lerende overheid moet bereid zijn om voortdurend haar structuren, processen en beleid bij te sturen in het licht van nieuwe kennis en inzichten. Dit vergt regelmatig kritische evaluatie en monitoring alsook het uitbouwen van de capaciteit om deze gegevens en informatie te verzamelen, verwerken en benutten. De Vlaamse overheid moet hiervoor verder inzetten op de inhoudelijke expertise van ambtenaren en op samenwerking met verschillende kennisactoren (kennisinstellingen, individuele experts en het maatschappelijk middenveld) om tot een goed onderbouwde en gedragen beleidsbepaling te komen.

Coördinatie en samenwerking binnen het beleidsdomein internationaal Vlaanderen

De interne coördinatie en samenwerking binnen het beleidsdomein internationaal Vlaanderen tussen het Departement internationaal Vlaanderen, FIT en Toerisme Vlaanderen kan beter. De besprekingen in het managementcomité moeten een aanzet vormen tot structureel overleg tussen dossierbeheerders over concrete dossiers. Openheid en inter-organisatieel vertrouwen kunnen bijdragen aan het samen verwezenlijken van de doelstellingen van het Vlaams internationaal beleid.²

Samenwerking in een meerlagig bestuurskader

Naast de interne afstemming en samenwerking binnen de Vlaamse overheid³ is er ook nood aan coördinatie en coöperatie in een meerlagig bestuursverband. Het Regeerakkoord kiest duidelijk voor een andere relatie met de provinciale en lokale besturen. Het gaat echter niet in op de wijze waarop deze laatsten worden betrokken bij het internationaal beleid. Het formuleert tevens duidelijke keuzes over de samenwerking met de federale overheid. Samenwerking, overleg en wederzijds respect voor elkaars bevoegdheden moeten mogelijk maken dat de verschillende bestuursniveaus (lokaal, provinciaal, regionaal, federaal) binnen hun keuzevrijheid toch werk maken van een elkaar versterkend optreden om de Vlaamse en Belgische posities en belangen in het buitenland en in internationale fora te verdedigen. Het toegenomen belang van de deelstaten na de zesde staatshervorming moet volgens de Raad leiden tot afstemming over de hoofdlijnen van het Europees beleid binnen het overlegcomité en zich vertalen naar actief overleg over internationale beleidskeuzes in de Interministeriële Conferentie voor Buitenlands Beleid, die hopelijk voortaan vaker zal samen komen. Ook de Interministeriële Conferentie inzake beleidscoherentie ten gunste van ontwikkeling is een belangrijk kader om tot afstemming te komen met het federale niveau.

Samenwerking met het middenveld en private actoren

De Vlaamse overheid werkt samen met het middenveld en private actoren⁴ die over heel wat expertise beschikken. Een actieve en transparante samenwerking vergroot bovendien de legitimiteit en het draagvlak en derhalve de effectiviteit van het Vlaams internationaal beleid. De Raad vraagt zich af hoe deze samenwerking na zijn opheffing op een gesystematiseerde manier verder gezet kan worden.

Langetermijnperspectief

De strategie/visie voor het Vlaams internationaal beleid dient een langetermijnperspectief te hanteren en op hoofdlijnen te kiezen voor continuïteit. De resultaten van zo'n strategie/visie zijn namelijk vaak pas op langere termijn zichtbaar. Het is alvast positief dat het Regeerakkoord in het

² Zie ook: SBOV, *Exploring Administrative trust in Flanders: Exploring the dimension of administrative trust in Flemish public administration*, Working paper IV, 2014.

³ Het Regeerakkoord stelt op p. 10 dat de Vlaamse Regering paal en perk wil stellen aan de verkokering.

⁴ Het Regeerakkoord (p. 153) wijst o.m. naar de belangrijke rol van het bedrijfsleven voor de aansturing van Flanders Investment and Trade via de Raad van Bestuur als centrale actor.

luik over het algemeen buitenlands beleid dit strategisch langetermijnperspectief hanteert. Het komt de Raad voor dat de andere hoofdstukken/onderdelen dit perspectief minder gebruiken.

Aanwezigheid, zichtbaarheid en communicatie

Vlaanderen is nog te weinig bekend en heel wat internationale partners zijn onvoldoende vertrouwd met het Belgische staatsbestel en de ruime Vlaamse bevoegdheden. De Vlaamse overheid moet daarom inzetten op een actieve aanwezigheid en vertegenwoordiging op internationaal niveau, en haar internationaal beleid meer zichtbaar maken. Vlaanderen moet aan actieve netwerking doen naar buitenlandse partners (ambassades, regiobureaus, enz.) in Brussel en een actief beleid voeren ter bevordering van de beeldvorming van Vlaanderen in het buitenland. De nieuwe huisstijl van de Vlaamse overheid kan bijdragen tot een coherenter beeld van Vlaanderen in het buitenland in de mate dat alle Vlaamse actoren in het buitenland dit ook eenduidig (willen/zullen) uitdragen. De Raad onderschrijft de uitgangspunten over een doelgerichte culturele, academische en publieksdiplomatie uit het Regeerakkoord (pp. 154-155).

1. Buitenlands beleid

1. Europese Unie

De voortschrijdende Europese (economische) integratie verhoogt de druk van de Europese besluitvorming op Vlaanderen. Vlaanderen moet actief participeren aan de Europese beleidsbepaling, proactief wegens op de Belgische standpuntbepaling en het EU-beleid tijdig en geïntegreerd vertalen naar het Vlaams beleid, in het bijzonder ook voor de Vlaamse begroting. Het Regeerakkoord pleit terecht voor een Europese bewustwording van de gehele Vlaamse overheid.

- **Actieve participatie aan de Europese beleidsbepaling.** Het Regeerakkoord volgt de aansporing van de SARiV om nog meer werk te maken van een doorgedreven Europeanisering van de Vlaamse overheid. Hij herhaalt zijn belangrijkste aandachtspunten hiervoor.
 - Zet bij de herziening van het Samenwerkingsakkoord inzake de vertegenwoordiging bij de EU prioritair in op de betrokkenheid van de deelstaten bij de Europese Raad, de herindeling van de raads categorieën, het parallellisme tussen politieke aanwezigheden in de Raadsformaties van de Europese Unie en de ambtelijke in de werkgroepen, de afspraken over de deelname van de deelstaatministers aan informele raden en de toerbeurtregeling tussen de deelstaten. Overweeg om de (6-maandelijkse) beurtrol tussen de deelstaten aan te passen aan de Europese trojka's zodat eenzelfde minister gedurende langere tijd (18 maanden) de besluitvorming kan opvolgen en kan investeren in Europese netwerking met zijn collega's.
 - Versterk, zoals voorzien in het Regeerakkoord, de Vlaamse Vertegenwoordiging binnen de Belgische Permanente Vertegenwoordiging bij de EU, in het bijzonder met oog voor de nieuwe bevoegdheden die overkomen in het kader van de zesde staatshervorming. Verschillende beleidsdomeinen zijn slechts deeltijds aanwezig binnen de Vlaamse Vertegenwoordiging. Het Regeerakkoord spreekt van "minstens deeltijdse detacheringen". De Raad vindt dat daardoor de EU-besluitvorming vaak versplinterd wordt opgevolgd door elk van de attachés voor hun beleidsveld, met onvoldoende aandacht voor wat er in flankerende beleidssectoren aan de orde is. Een deeltijdse invulling⁵ moet voldoende ruimte laten om alle taken op te nemen en de coördinatie tussen de beleidsvelden te realiseren. De aanwezigheid tijdens het teamoverleg en de afstemming met SOIA⁶ moeten worden gegarandeerd.
 - Heb meer aandacht voor de impact van de Europese Dienst voor Extern Optreden op het buitenlands beleid in het algemeen en de nationale (inclusief Vlaamse) diplomatie in het bijzonder.⁷ Dit mag niet het exclusieve terrein van de federale diplomatie zijn. Vlaanderen moet mee het federale standpunt m.b.t. de Europese opstelling inzake extern beleid bepalen en zich loyaal opstellen en meewerken aan de uitvoering ervan.

⁵ Uit onze informatie blijkt dat sommige attachés slechts een halve of hele dag per week effectief aanwezig zijn op de Permanente Vertegenwoordiging.

⁶ SOIA vormt het Strategisch Overleg Internationale Aangelegenheden o.l.v. het Departement internationaal Vlaanderen.

⁷ SARiV, *Een nieuwe Vlaamse diplomatie in een veranderende wereld: naar een efficiënt buitenlands netwerk*, Advies 2013/16, 9 juli 2013, 73-74.

- **Betrokkenheid van het Vlaams Parlement.** Gelet op de zesde staatshervorming, neemt het belang van de rol van het Vlaams Parlement t.o.v. de EU toe, aangezien de Belgische deelstaatparlementen in toenemende mate verantwoordelijk zijn om hun beleid over verschillende sectoren af te stemmen met het Europees niveau. De Resolutie van het Europees Parlement van 16 april 2014 over de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen⁸ stelt dat de nationale parlementen sterke en samenhangende EU-gerelateerde structuren moeten opbouwen om de contacten met de Europese instellingen te kunnen intensiveren en meer expertise op te doen over kwesties die raken aan Europese aangelegenheden. Het Europees Parlement vraagt de nationale parlementen om overeenkomstig hun nationale constitutionele bestel o.m. (i) de mechanismen voor sturing en toezicht te verbeteren in een perspectief van convergentie, (ii) ministers en nationale regeringen vooraf enige richtsnoeren meegeven voor hun werk in de Raad van de Europese Unie en de Europese Raad, (iii) de standpunten die ministers en nationale regeringen in de Raad van de Europese Unie en de Europese Raad hebben ingenomen, tegen het licht te houden, (iv) een doeltreffende begeleidende en toezichhoudende rol uitoefenen met betrekking tot de juiste uitvoering van de richtlijnen en verordeningen. De Vlaamse Regering moet hierover met het Vlaams Parlement in debat gaan om dit vorm te geven.
 - Vul de betere ondersteuning van het Vlaams Parlement om de subsidiariteitstoets uit te voeren (Regeerakkoord, p. 152) aan met een actieve Vlaamse deelname aan het netwerk inzake subsidiariteitsscreening (Subsidiarity Monitoring Network) die het Comité van de Regio's organiseert. Tot op heden is de Vlaamse inbreng daarin nagenoeg onbestaande.⁹
 - Actualiseer - met het oog op de hervormde Belgische Senaat en de uitvoering van de zesde staatshervorming - het intern-Belgisch parlementair samenwerkingsakkoord over de subsidiariteitstoets ter uitvoering van het Protocol over de rol van de nationale parlementen, gevoegd bij het Verdrag van Lissabon. Leg dit akkoord tevens ten uitvoer.
 - Stimuleer de sectorale Vlaamse ministers om feedback te geven aan de parlementaire commissies over de standpunten die België heeft ingenomen in de Europese besluitvorming. De Vlaamse ministers verklaren in het Regeerakkoord (p. 152) beschikbaar te zijn voor het Vlaams Parlement. De bal ligt derhalve in het kamp van het parlement om zich hieromtrent te organiseren.
- **Europa 2020.** Alle bestuursniveaus moeten hun bijdrage leveren tot de realisatie van de Europa 2020-doelstellingen. Deze strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei vormt een kompas voor het Vlaams beleid.
 - Ga verder met een eigen Vlaamse versie van het hervormingsprogramma om zo in te spelen op de Europese doelstellingen en kerninitiatieven (flagships)¹⁰, vermits deze nauw aansluiten bij de Vlaamse bevoegdheden.

⁸ EUROPEES PARLEMENT, *Resolutie van het Europees Parlement van 16 april 2014 over de betrekkingen tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen*, 2013/2185(INI), Straatsburg, 16 april 2014. [<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2014-0430&language=NL>]

⁹ EUROPESE COMMISSIE, *Report from the Commission – Annual report 2013 on subsidiarity and proportionality*, COM/2014/0506 final, 8 augustus 2014. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/;ELX_SESSIONID=QjnRTkpbGStDC3ZVHTxwV74VQ6hnkyxQhn6QMq3xRGZjR2T6Bykk!-1399601592?uri=COM:2014:506:FIN]

¹⁰ Voor meer informatie over de zeven kerninitiatieven, zie: [http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/flagship-initiatives/index_nl.htm].

- Breng de overdracht van de bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming hierbij in rekening en bekijk welke nieuwe Vlaamse meetindicatoren nodig zijn om de evolutie te monitoren.
- Werk mee aan de “mid-term review” en de daaropvolgende bijsturing van Europa 2020.¹¹ Dit is een goed momentum om de eigen aanpak van de hervormingsprogramma’s tegen het licht te houden: maak samen met de lokale besturen werk van een gezamenlijke probleemformulering of agendabepaling/bijsturing, het afstemmen van beleidsintenties en het verdelen van de taken.
- **Meerlagig bestuur en europeanisering.** Om de huidige complexe (mondiale) uitdagingen aan te pakken is “multilevel governance” - d.w.z. een gecoördineerd optreden van internationale instellingen, de EU, lidstaten, de regionale en lokale overheden – nodig. Het Regeerakkoord kiest voor een andere bestuurscultuur die meer de nadruk legt op samenwerking met de lokale besturen. Dit moet zich ook vertalen naar een sterke betrokkenheid bij het Europees beleid. Dit is niet alleen van belang voor het draagvlak, maar vooral ook voor de realisatie van het EU-beleid.
 - Creëer een betere interbestuurlijke beleidscultuur, die gericht is op participatie en afstemming, met overleg en samenwerking als basisuitgangspunten. Het blijft een uitdaging om in het Europa-verhaal de lokale en provinciale besturen echt als partners of als medeoverheden (en niet als middenveld) te zien.
 - Duid een instantie binnen de Vlaamse overheid aan om de regierol op te nemen om dit proces – in samenwerking met vleva – vorm te geven.
 - Waak als minister bevoegd voor het internationaal beleid erover dat de operationalisering van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen wordt uitgevoerd samen met de lokale besturen en dat dit partnerschap wordt vorm gegeven in samenwerking met de minister bevoegd voor het bestuurlijk beleid. Sinds januari 2014 zijn nationale overheden wettelijk verplicht om een partnerschap aan te gaan met lokale overheden voor de voorbereiding en tenuitvoerlegging van Europese structuurfondsen.¹²
- **Omzetting en tenuitvoerlegging van Europese regelgeving.** De Vlaamse Regering kiest in het Regeerakkoord voor een correcte omzetting van Europese regelgeving en het vermijden van “gold plating” zodat zoveel mogelijk een gelijk speelveld tot stand komt. Als Vlaanderen wil excelleren in een aantal domeinen zijn extra inspanningen nodig. Zo leert bv. de ervaring in sommige sectoren van afvalrecyclage dat een hoger ambitieniveau dan wat de Europese regelgeving voorschrijft opportuniteiten kan bieden voor innovatie, die Vlaanderen internationaal kan uitspelen. Een belangrijke inspanning voor de omzetting van richtlijnen dringt zich op, want het aantal laattijdig omgezette richtlijnen in Vlaanderen blijft hoog en in 2014 zouden nog zes “interne markt”-richtlijnen moeten worden omgezet naar de Vlaamse

¹¹ De Europese Commissie publiceerde op 5 maart 2014 een Mededeling over de EU 2020 Strategie naar aanloop van de tussentijdse herziening van de Europese Groeistrategie in 2015. De eerste balans van de voorlopige resultaten is niet eenduidig positief voor België. EUROPESE COMMISSIE, *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Tussenopname van de Europa 2020-strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei*, COM(2014)130, Brussel, 5 maart 2014, 24p.

¹² Tot op heden heeft België volgens de Council of European Municipalities and Regions (CEMR) een zeer beperkte partnerschapswerking uitgebouwd: samen met Cyprus, Slovenië en Estland haalt het de slechtste score. Vlaanderen betreft de lokale overheden eerder als een “stakeholder” dan als een partner. Zie: [http://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_report_structural_funds_EN.pdf]

rechtsorde. De Vlaamse overheid wordt momenteel gevat door 15 inbreukdossiers.¹³ De achterstand in het Europese scorebord van de Interne Markt dreigt nog verder op te lopen, omdat het federaal niveau - voor de bevoegdheden die worden geregionaliseerd in het kader van de zesde staatshervorming - sedert verschillende maanden geen nieuwe omzettingsprocedures heeft opgestart. Dit kon evenmin proactief op Vlaams niveau.

- Zorg voor een inhaalbeweging m.b.t. de omzetting van Europese regelgeving. De Vlaamse minister bevoegd voor buitenlands beleid neemt het voortouw om zijn collega's ertoe aan te zetten hiervan versneld werk te maken en een "sense of urgency" aan te wakkeren.
- Tref, cf. het Regeerakkoord (p. 152), een werkbare regeling voor de verdeling van een Europese boete.¹⁴ De Raad pleit voor voorafgaande overeenstemming over indicatoren en parameters die zullen worden gebruikt in plaats van een verdeling op basis van een *ad hoc* dossier.¹⁵
- **Europees economisch bestuur.** Het nieuw Europees regelgevend kader ("six pack" en "two pack" en het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de Economische en Monetaire Unie) en het Europees Semester, met 15 oktober als deadline voor de ontwerpbegroting en 30 april als deadline voor de begrotingsplannen voor de middellange termijn (in het kader van het Europees Stabiliteitsprogramma) noodzaakt een hertekening van de Vlaamse begrotingsprocedure.
 - Werk in overleg met het Vlaams Parlement een nieuw tijds kader uit voor de parlementaire besluitvorming over de Vlaamse begroting. Het politiek debat verschuift beter van het najaar naar het voorjaar naar aanleiding van de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie. De Vlaamse administratie kan dan, rekening houdend met de politieke prioriteiten die moeten meegenomen worden, de voorbereidingen van de jaarlijkse nieuwe begrotingsvoorstellen opstarten.
 - Houd bij de hertekening rekening met het toegenomen budgettair belang van Vlaanderen in het Belgisch geheel door de zesde staatshervorming. De Vlaamse overheid moet actief betrokken zijn bij de opvolging van de Europese screening van de Belgische begroting. Hiertoe is vooral een proactieve opstelling in het Overlegcomité nodig.
 - Maak een betere betrokkenheid van Vlaanderen bij het Europees economisch bestuur mogelijk via de herziening van het intern-Belgische samenwerkingsakkoord uit 1994 over de deelname aan de EU-besluitvorming. Gezien de impact van de beslissingen van de Europese Raad op de Vlaamse economische en financiële stabiliteit, moet Vlaanderen vroeger en op een meer structurele manier betrokken worden bij de onderhandelingen in de Europese Raad. In het bijzonder in het licht van de zesde staatshervorming en de goedkeuring van de nieuwe financieringswet - waardoor het budgettair zwaartepunt in ons land verschuift van de federale overheid naar de deelstaten - moeten de deelstaten

¹³ VLAAMSE REGERING, *Mededeling aan de Vlaamse Regering betreft: Overzicht van de ontwikkelingen op niveau van de Europese Unie (EU) - Juli - Augustus 2014*, VR/2014/1909/MED.0374/1, 19 september 2014; België heeft globaal geen goed resultaat in het halfjaarlijks Europese Scorebord van de Interne Markt voor de rapporteringsperiode 2013-2014. Zie: [http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/index_en.htm]. België kent een verdere lichte achteruitgang in de omzetting van Interne Markt richtlijnen. De doelstelling is maximaal 1% achterstand. België heeft de op 2 na slechtste score van alle lidstaten (1,3%). Ook wat het aantal inbreuken betreft, behaalt België geen vooruitgang en doen er maar 5 lidstaten slechter.

¹⁴ De aanslepende onderhandelingen over het verdelen van een Europese boete in het kader van het afvalwaterdossier toont aan dat de afspraken die daarover tussen alle Belgische entiteiten werden gemaakt, niet volstaan.

¹⁵ Zie o.m. SARIv, *Groenboek implementatie zesde staatshervorming*, Advies 2013/30, 23 december 2013, 5.

een grotere rol opnemen in de Europese besluitvorming binnen de ECOFIN-formatie van de Raad van de Europese Unie.¹⁶

- Zie er op toe dat Europese financieel-economische verdragen steeds worden voorgelegd aan de Werkgroep Gemengde Verdragen zodat het eventuele gemengde karakter van deze verdragen wordt gerespecteerd.¹⁷
- Overleg met de federale overheid en de andere deelstaten hoe het Vlaams Parlement bij het overleg tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen over het begrotingsbeleid kan worden betrokken, in overeenstemming met de verklaring inzake de nationale parlementen die België per brief heeft neergelegd bij het Verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur.¹⁸ Integreer deze afspraken eventueel in het interparlementair samenwerkingsakkoord over de subsidiariteitstoets (cf. *supra*, 8).

2. Bilateraal beleid

Mondiale ontwikkelingen vergen een meer strategische benadering van de bilaterale partnerschappen. Het Regeerakkoord legt opnieuw een nadruk op de bilaterale samenwerking en wijst op het belang van goede relaties met de buurlanden en -regio's. Vertaal dit in beleidsdomeinoverschrijdende strategienota's die voldoende breed gedragen en afgestemd zijn binnen en buiten de Vlaamse overheid.

- **Strategische aanpak van bilaterale partnerschappen.** De concretisering van de samenwerking met bevoorrechte partners waarvoor bilaterale strategienota's worden uitgewerkt, heeft de Raad vroeger reeds bepleit.¹⁹ Hij onderschrijft deze keuze in het Regeerakkoord, maar formuleert daarbij volgende bedenkingen:
 - Heb aandacht en maak tevens beleidsnota's voor ruimere geografische regio's zoals Zuidoost-Azië, Zuidelijk Afrika en de MENA-regio opdat er een duidelijk beleidskader is voor de langere termijn. Niet alleen bilaterale één op één relaties met (buur)landen en regio's zijn belangrijk, ook regionale blokken winnen aan belang.²⁰
 - Creëer opnieuw voldoende capaciteit binnen het Departement internationaal Vlaanderen²¹ om tegemoet te komen aan de keuze uit het Regeerakkoord voor een versterkte samenwerking met andere (buur)landen en regio's door strategienota's te actualiseren en/of op te stellen.

¹⁶ De ECOFIN-formatie hoort volgens het huidige Samenwerkingsakkoord tot categorie I, waardoor uitsluitend de federale overheid belast is met de opvolging van de samenkomsten en de Belgische standpuntbepaling.

¹⁷ De federale overheid beschouwde bv. het Verdrag tot instelling van het Europees Stabiliteitsmechanisme niet als gemengd. Zie: SARIv, *Advies over het EU-verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de economische en monetaire unie*, Advies 2012/14, 4 juli 2012, 12.

¹⁸ De tekst van de verklaring luidt: "België verduidelijkt dat, overeenkomstig zijn grondwettelijk recht, zowel de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat van het federaal Parlement als de parlementaire vergaderingen van de Gemeenschappen en Gewesten, in het kader van hun bevoegdheden, optreden als componenten van het nationaal Parlement zoals bedoeld door het Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de economische en monetaire unie." Zie ook "betrokkenheid van het Vlaams Parlement" op p. 7-8.

¹⁹ SARIv, *Een nieuwe Vlaamse diplomatie in een veranderende wereld: naar een efficiënt buitenlands netwerk*, Advies 2013/16, 9 juli 2013, 74.

²⁰ SARIv, o.c., Advies 2013/16, 74. In zijn bijdrage voor de hoorzitting over de Arabische Lente suggereerde de Raad de mogelijkheid om een langetermijnstrategie t.a.v. de MENA-regio (*Middle East and North Africa*) uit te werken. Zie: SARIv, *Vlaanderen en de Arabische Lente. Bijdrage voor de hoorzitting van de Commissie Buitenlands Beleid van het Vlaams Parlement*, 5 april 2013, 18.

²¹ De cel bilateraal beleid is de afgelopen jaren nagenoeg volledig ontmanteld.

- Ontwikkel de strategienota's zoveel mogelijk in samenwerking met het partnerland. Hun vertegenwoordigers in ons land (ambassade of regiobureau) worden best betrokken bij het opstellen ervan.
 - Stem de aansturingsdocumenten voor de vertegenwoordigers in het buitenland af op de inhoud van de strategienota's.
 - Stem de strategienota's over de beleidsdomeinen heen af. Neem voor de buurlanden de elementen over grensoverschrijdende samenwerking uit de diverse hoofdstukken uit het Regeerakkoord als vertrekpunt.²²
 - Investeer in een actievere deelname aan netwerken van landen en regio's en het onderhouden van relaties met (diplomatieke) vertegenwoordigingen van andere landen en regio's in Brussel.
 - Maak actief gebruik van buitenlandse politieke bezoeken aan ons land om de relaties aan te halen en onder de publieke aandacht te brengen.
 - Voer actief de bilaterale verdragen en memoranda van overeenstemming (MoU's) uit en kom engagementen na, zeker wanneer Vlaanderen zelf hiertoe het initiatief heeft genomen.²³
- **Samenwerking met Nederland.** 2015 is een goede gelegenheid om de samenwerking met Nederland in de focus te plaatsen. Het Regeerakkoord verwijst naar de tweehonderdste verjaardag van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, maar dit is tevens de 20ste verjaardag van de eerste exclusieve verdragen die Vlaanderen na de staatshervorming in 1993 tekende met zijn prioritaire partner.
 - Overleg met Nederland hoe de samenwerking in de toekomst verder wordt vormgegeven, en kom zo mogelijk tot een gezamenlijke strategienota. Diverse elementen uit het Regeerakkoord slaan op de samenwerking met Nederland (verankering van de chemiesector (p. 24), arbeidsmigratiebeleid (p. 36), samenwerking tussen de openbaar vervoersbedrijven (p. 41), verdrag over de nieuwe zeesluis Gent-Terneuzen (p. 41), infrastructuurwerken en economische toegangspoort tot Europa (p. 45), bredere culturele samenwerking (p. 134), enz.).
 - Initieer op regelmatige basis politiek overleg tussen de Vlaamse en Nederlandse regering(-sleden).
 - Geef vanuit de overheid zelf actiever sturing aan de samenwerkingsverbanden (Commissie Vlaanderen-Nederland, Nederlandse Taalunie, enz.) en onderzoek de mogelijkheden voor een gezamenlijk optreden (handelsmissies, culturele diplomatie, toeristische promotie, enz.) in derde landen. Speel tevens in op de opportuniteiten van de grensoverschrijdende samenwerking via Interreg en op de mogelijkheden die Europese Structuurfondsen bieden om de samenwerking, van zowel het middenveld als de overheid, met Nederland vorm te geven.
 - **Benelux Unie en politieke samenwerking.** Een betere werking van de Benelux Unie, door een sterkere politieke aansturing en een grotere betrokkenheid van Vlaanderen bij de intern-Belgische standpuntbepaling, is noodzakelijk. In Nederland bestaat twijfel over de effectiviteit

²² Bij bv. de samenwerking met Nederland heeft de Raad enkele elementen uit diverse hoofdstukken van het Regeerakkoord gegroepeerd.

²³ SARiV, o.c., Advies 2013/28, 9.

van de Benelux-samenwerking.²⁴ De Benelux Politieke Samenwerking heeft een belangrijk potentieel in Europees verband, mits voldoende politieke wil van de regeringsleden en hun vertegenwoordigers.²⁵ In sommige gevallen kan het loslaten van de klassieke allianties, de afstemming op Frankrijk of Nederland en het actiever opzoeken van andere coalities, en samenwerking met andere Europese partners (zoals Denemarken en Finland) tot betere resultaten leiden.

- **Samenwerking met Zuid-Afrika.** Zuid-Afrika is uitgegroeid tot de belangrijkste Afrikaanse geopolitieke speler. Het speelt o.m. een belangrijke rol in de Afrikaanse Unie, is opgenomen in het selecte kringetje van de BRICS-landen en is mede oprichter van een nieuwe BRICS ontwikkelingsbank. Vlaanderen heeft de afgelopen twee decennia een goede partnerschapsrelatie met het land uitgebouwd.
 - Maak werk van een volwaardige bilaterale partnerschapsrelatie met Zuid-Afrika. Laat de werkprogramma's inzake ontwikkelingssamenwerking en de bilaterale samenwerking niet langer naast elkaar bestaan. Overleg één werkprogramma, waarbij aandacht blijft uitgaan naar de zwakkeren in de Zuid-Afrikaanse samenleving, maar zet tegelijkertijd in op samenwerking in diverse andere domeinen.²⁶
 - Houd rekening met de brugfunctie van Zuid-Afrika t.a.v andere Afrikaanse landen, bv. vanuit economisch perspectief of in tripartite (ontwikkelings)samenwerking binnen Zuidelijk Afrika. Bekijk welke rol Zuid-Afrika kan opnemen in de Afrikastrategie van FIT. Speel tevens maximaal in op het vrijhandelsakkoord tussen de Europese Unie en SADC.
 - Volg de totstandkoming van de BRICS-ontwikkelingsbank op en bekijk of Vlaanderen hierop kan inspelen.
- **Interessante ontwikkelingen op vlak van regionale autonomie.** In diverse landen zijn decentraliseringsprocessen gaande. Het institutioneel debat over de regio's in de Europese Unie moet in dat licht opnieuw worden gevoerd.

3. Internationale gremia

Door de voortschrijdende globalisering winnen internationale gremia aan belang. Het Regeerakkoord kiest voor een gecoördineerd, gefocust en coherent beleid t.a.v. de internationale organisaties die van belang zijn voor Vlaanderen. Kies voor een actieve opvolging van de besluitvorming en werking van de internationale organisaties (bv. OESO), kom engagementen na, maak werk van het voorzitterschap van de Raad van Europa en neem mensenrechten als toetssteen voor het Vlaams buitenlands beleid.

- **Globale antwoorden op globale problemen.** Het uittekenen van de klijtlijnen voor globale problemen en uitdagingen, zoals klimaatverandering, energievoorziening, voedselveiligheid, vergrijzing, vergroening van de economie, enz. gebeurt in stijgende mate op mondiaal niveau (G7, G8, G20, Wereldbank, IMF, enz.).

²⁴ Zie ook: IOB, *Relaties, resultaten en rendement. Evaluatie van de Benelux Unie-samenwerking vanuit Nederlands perspectief*, IOB Evaluatie nr. 372, Den Haag, 2012. Het Nederlandse Parlement uitte n.a.v. dit rapport kritiek op de Benelux-samenwerking. Zie: [http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail.jsp?id=2013Z01955&did=2013D04104]

²⁵ De lauwe steun van Nederland voor het voorzitterschap van de Europese Commissie voor een Benelux-kandidaat (Jean-Claude Juncker) wijst op de nagenoeg loutere instrumentalisering van het Benelux-verband wanneer het past binnen de Nederlandse nationale politieke belangen. Zie ook: SARiV, *Het Herzieningsverdrag Benelux Unie*, Advies 2009/18, 15 juni 2009.

²⁶ SARiV, *Strategienota Zuid-Afrika*, Advies 2011/5, 24 februari 2011, 14.

- Volg actief de besluitvorming binnen internationale organisaties op. Als regio en zelfs op Belgisch niveau is het moeilijk of soms zelfs onmogelijk om enige impact te hebben op deze besluitvorming. De Europese Unie is nog slechts één van de belangrijke actoren die mee rond de tafel zitten. Naast het actief opvolgen van de voorbereiding van de Europese standpunten voor deze internationale bijeenkomsten dient de Vlaamse overheid te investeren in de politieke vertegenwoordiging bij internationale organisaties (m.n. VN en OESO) om beter geïnformeerd hierop te kunnen inspelen.²⁷ Met de bevoegdheidsoverdrachten in het kader van de zesde staatshervorming zal de OESO nog relevanter worden voor Vlaanderen, zeker wat de bevoegdheden inzake financiën, fiscaliteit en werkgelegenheid betreft. De OESO treedt daarenboven steeds vaker op als ondersteunend orgaan voor de inhoudelijke onderbouw van globale topbijeenkomsten van de G7/G8/G20. Doe ook aan “outreach” naar potentiële partners om meer invloed te verkrijgen.
- **Internationale organisaties staan nog onvoldoende op de Vlaamse radar.** Heel wat stappen zijn reeds gezet binnen de Vlaamse overheid om beter rekening te houden met de Europese Unie, maar het belang van de multilaterale organisaties wordt vaak nog over het hoofd gezien. In het groenboek over de zesde staatshervorming²⁸ ontbrak een analyse van en oplistijng van de bijkomende internationale engagementen en verplichtingen die Vlaanderen moet opnemen. Een actieve opvolging van deze internationale organisaties biedt tevens een meerwaarde voor Vlaanderen voor de ontwikkeling van nieuw Vlaams beleid.
 - Maak een “mapping” van de meest relevante internationale organisaties in functie van de Vlaamse bevoegdheden. Bekijk strategisch hoe Vlaanderen actiever betrokken kan zijn bij de besluitvorming. Hierbij moet de Vlaamse overheid zowel de formele als informele kanalen en netwerken gebruiken.²⁹
 - Overweeg voor de Vlaamse Vertegenwoordiging in Parijs een gelijkaardig model als de Vlaamse Vertegenwoordiging binnen de Belgische Vertegenwoordiging bij de Europese Unie, waarbij de betrokken beleidsdomeinen (op deeltijdse basis) attachés afvaardigen naar Parijs. De Vlaamse Vertegenwoordiging in Parijs staat namelijk in voor de opvolging van de UNESCO, de Raad van Europa en de OESO. De bijkomende bevoegdheden naar aanleiding van de zesde staatshervorming brengen tevens heel wat nieuwe uitdagingen en extra werk met zich mee. De invulling van de Belgische stoel en de opvolging van de diverse comités moet voortaan ook actief vanuit Vlaanderen gebeuren door Vlaamse ambtenaren (experten).
 - Zorg voor een goed ondersteunend netwerk, met ambtenaren uit de diverse beleidsdomeinen, voor de Vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering in Genève die cf. het Regeerakkoord een permanente post ter plaatse wordt. Voor de nieuwe bevoegdheden inzake welzijn en arbeidsmarktbeleid zullen extra inspanningen nodig zijn om de werkzaamheden van de Wereldgezondheidsorganisatie en de Internationale Arbeidsorganisatie actief op te volgen en aanwezig te zijn op comitévergaderingen en internationale ministeriële bijeenkomsten.

²⁷ Wallonië creëerde recent drie nieuwe diplomatieke posten: één Hoge Vertegenwoordiger in New York voor multilaterale relaties, één Hoge Vertegenwoordiger voor fundamentele rechten in Genève en één Hoge Vertegenwoordiger in Mumbai voor de opkomende markten.

²⁸ SARiV, o.c., Advies 2013/30, 2-3.

²⁹ SARiV, o.c., Advies 2013/16, 71-72. Maak actief gebruik van de opening om de Vlaamse Vertegenwoordiger een actieve en belangrijkere rol te laten opnemen binnen de UNESCO, naar aanleiding van de samenvoeging van de federale diplomatieke post bij de UNESCO en OESO.

- Overweeg in de toekomst ook een grotere aanwezigheid in New York aangezien heel wat afspraken daar in VN-verband worden vastgelegd, vooral inzake klimaat, energie en leefmilieu. Breid de Vertegenwoordiging in New York eventueel uit met een sectorale attaché in samenwerking met het betrokken beleidsdomein.
- Actualiseer, in navolging van verschillende SARiV-adviezen en cf. het Regeerakkoord, het Samenwerkingsakkoord over de Internationale Organisaties. Pas dat akkoord niet alleen aan n.a.v. de zesde staatshervorming, maar houd ook rekening met internationale evoluties zoals nieuwe internationale organisaties (bv. het Internationaal Agentschap voor hernieuwbare energie) of de toetreding van België tot bestaande organisaties (bv. het Instituut voor Democratie en Verkiezingsondersteuning). Dit vereist alleszins een aanpassing/aanvulling van de bijlage van het samenwerkingsakkoord.
- **(Financiële) engagementen opnemen.** De Raad verwelkomt de beleidsintentie uit het Regeerakkoord om vanuit de gewestbevoegdheden te participeren aan de internationale klimaatfinanciering (Regeerakkoord, p. 85).
 - Breng de internationale financiële engagementen van Vlaanderen in het kader van gemengde internationale verdragen (vooral inzake klimaat, duurzame ontwikkeling en biodiversiteit³⁰) in kaart en voorzie de nodige budgettaire middelen door een mix van verschillende financieringsstromen.
 - Schep duidelijkheid omtrent de wijze van financiering van de grote financiële verplichtingen ten gevolge van VN-akkoorden inzake duurzame ontwikkeling, klimaat en biodiversiteit en maak daarover heldere en bindende afspraken met de federale overheid, de andere deelstaten en de private actoren.
 - Leg voldoende ambitie aan de dag wat betreft de doelstelling om broeikasgassen terug te dringen. Het Regeerakkoord stelt dat minstens de helft van de Vlaamse inspanning door eigen broeikasgasreductie wordt gerealiseerd (Regeerakkoord, p. 85). De ambitie moet volgens de Raad vooral liggen op het terugdringen van de emissies in Vlaanderen.
 - Bekijk samen met FIT en de bevoegde Vlaamse administraties hoe onze bedrijven in het algemeen nog beter geïnformeerd kunnen worden over de mogelijkheden die internationale organisaties en fondsen hen kunnen bieden en hoe ze daarbij kunnen worden ondersteund.

³⁰ SARiV en MINARAAD, *Het samenwerkingsakkoord voer de Belgische vertegenwoordiging in en financiële bijdrage aan het Internationaal Agentschap voor Hernieuwbare Energie*, Advies 2013/12, 7; DEPARTEMENT LEEFMILIEU, NATUUR EN ENERGIE, *Een LNE memorandum*, Brussel, 2014, 19. Dit memorandum wijst er op dat in het kader van de VN-akkoorden inzake duurzame ontwikkeling (UNCSD), biodiversiteit (UNCBD) en klimaat (UNFCCC) financiële solidariteitsbijdragen voor de diverse lidstaten worden afgesproken. Voor het luik biodiversiteit werd op de laatste Conferentie der Verdragspartijen afgesproken om tegen 2015 de financieringsstromen te verdubbelen. Globaal wordt gesproken over een mondiale financieringsbehoefte van jaarlijks 200 miljard USD. Wat betreft duurzame ontwikkeling worden de opties voor een 'Duurzame Ontwikkelingsfinancieringsstrategie' in kaart gebracht tegen 2014. Dit kan gekoppeld worden aan de opvolging van de Millennium Development Goals die in 2015 aflopen en mogelijk opgevolgd worden onder de vorm van Sustainable Development Goals. De globale financieringsnoden nemen de grootte aan van die van klimaat, dus niet onder de 100 miljard USD per jaar vanaf 2015. Voor klimaat gaat het over jaarlijks 100 miljard USD vanaf 2020 voor de lange termijn Noord-Zuid financiering. De Nederlandse Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) heeft in zijn recente advies over internationale milieusamenwerking een analyse gemaakt van de belangrijke financiële impact: ADVIESRAAD INTERNATIONALE VRAAGSTUKKEN (AIV), *Nieuwe wegen voor internationale milieusamenwerking*, Nr. 84, maart 2013. Zie ook: ALGEMENE REKENKAMER, *Onderzoek 'budgettaire gevolgen van de beleidsvoornemens over internationaal klimaatbeleid en internationale veiligheid voor ontwikkelingssamenwerking'*, Den Haag, 11 december 2012.

- **Belgisch voorzitterschap van de Raad van Europa.** Vlaanderen kan zich op een positieve wijze in de focus zetten door een actieve bijdrage te leveren tot het Belgisch voorzitterschap van de Raad van Europa van november 2014 tot mei 2015.
 - Kies een inhoudelijk thema (bv. meerlagig bestuur) om het Belgische voorzitterschap in de verf te zetten.
 - Bereid een strategie voor om de keuze uit het Regeerakkoord om het Minderhedenverdrag niet te ratificeren internationaal te duiden. Anticipeer op kritische opmerkingen naar aanleiding van het Belgische voorzitterschap en voorzie hierover een duidelijke communicatie. Heb daarbij oog voor de impact op de internationale beeldvorming.
- **Mensenrechten.** Het Regeerakkoord pleit, conform de nota “Mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid”, voor een actief mensenrechtenbeleid met onze waarden als belangrijkste leidraad en de EU als belangrijkste hefboom (Regeerakkoord, p. 156). Specificeer in de beleidsnota op welke wijze Vlaanderen dit engagement in de praktijk wil omzetten.
 - Ga niet *ad hoc* en reactief om met Europese en internationale mensenrechtenmechanismen. Het respect voor mensenrechten en de rechtsstaat moet een toetssteen zijn voor het onderhouden van internationale relaties en is tevens een belangrijk criterium in de beoordeling van dossiers over strategische goederen.
 - Honoreer het engagement om een Nationaal Mensenrechteninstituut op te richten³¹, één van de meest gemaakte internationale³² (en in groeiende mate ook Europese)³³ aanbevelingen met betrekking tot het verbeteren van het mensenrechtenbeleid in België. Alle buurlanden beschikken intussen over dergelijk instituut.³⁴ De Nationale Mensenrechteninstelling moet een duidelijke plaats en mandaat krijgen ten opzichte van de in België bestaande centra, commissies en instituten (voor zover deze verder blijven bestaan).³⁵ Het moet voldoende onafhankelijk zijn en beantwoorden aan de internationale voorschriften om zijn rol te kunnen vervullen. Voorzie in de taakstelling ook een rol voor de ondersteuning van de burgers in het kader van klachtenmechanismen voorzien bij de diverse mensenrechtenverdragen.

³¹ De Belgische regering engageerde zich reeds meermaals om een NMRI op te richten; in de context van internationale fora zoals de VN Mensenrechtenraad, evenals in de federale regeerakkoorden van 2003 en 2011. De nota “mensenrechten en Vlaams internationaal beleid” stelde dat de Vlaamse overheid werk wil maken van de oprichting van een nationale mensenrechteninstelling die volledig conform is aan de Principes van Parijs. VLAAMSE REGERING, *Mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid*, VR/2011/0912/MED.0570/3BIS, 9 december 2011.

³² Tijdens het Universeel Periodiek Toezicht van België in de VN Mensenrechtenraad (mei 2011) was dit de meest gemaakte aanbeveling van landen over de hele wereld. Zie de UPT-podcast voor weergave van de hele procedure: [<http://www.un.org/webcast/unhrc/archive.asp?go=110502#am>].

³³ Zie bijvoorbeeld de recente studies van het European Union Agency for Fundamental Rights: [<http://fra.europa.eu/en/cooperation/national-human-rights-bodie>]. Zie tevens J. WOUTERS en K. MEUWISSEN (eds.), *National Human Rights Institutions in Europe: Comparative, European and International Perspectives*, Antwerpen - Oxford, Intersentia, 2013, xix + 330 p.

³⁴ Nederland richtte onlangs een ‘College voor de Rechten van de Mens’ op.

³⁵ De Raad wijst er op dat er diverse instellingen bestaan met variërende bevoegdheden inzake mensenrechten: het onlangs geïnterfederaliseerde Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding (CGKR), de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, het Instituut voor de Gelijkheid van Mannen en Vrouwen, de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer, het Vlaams Kinderrechtencommissariaat, enz.). Zie ook: SARiV, *Reflectie over mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid*, Advies 2011/22, 14 november 2011, 8-9.

- Rapporteer proactief en zorgvuldig in het kader van de Europese en internationale mensenrechtenmechanismen. Zorg voor een correcte en snelle omzetting van aanbevelingen van deze mechanismen, gekoppeld aan een heldere communicatie.

4. Diplomatie

Het Regeerakkoord legt een duidelijke nadruk op diplomatie, maakt duidelijke keuzes en biedt nieuwe groeiperspectieven. Het instrument van de buitenlandse vertegenwoordiging wint opnieuw aan belang voor Vlaanderen.

- **Strategische keuzes voor het buitenlands netwerk.** De Raad verwelkomt de keuze uit het Regeerakkoord voor een verdieping en uitbreiding van het netwerk, de coördinerende taak van de vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering (indien meerdere buitenlandvertegenwoordigers in hetzelfde land op post zijn), de opmaak van een gezamenlijk actieprogramma en missiedocument per post, de ontwikkeling van een Vlaamse diplomatieke loopbaan, een verbeterd statuut, een versterkte Vlaamse vertegenwoordiging bij de EU en de ambitie om werk te maken van de aanpassing van de samenwerkingsakkoorden. Dit draagt bij tot de ontwikkeling van een geïntegreerde strategie voor een economische, academische, culturele en publieksdiplomatie van de Vlaamse overheid (Regeerakkoord, pp. 150-154) die moet toelaten deze vormen van diplomatie op een meer strategische wijze te benaderen en in te vullen. Het SARiV-advies over de Vlaamse diplomatie biedt alleszins een aantal kapstokken om daaraan vorm te geven.³⁶
 - Organiseer het buitenlands netwerk op basis van duidelijke beleidskeuzes en prioriteiten.
 - Doe de Vlaamse strategie voor een buitenlands netwerk aansluiten bij het Vlaams algemeen, buitenlands en imago beleid en baseer het op geografische en thematische prioriteiten.³⁷
 - Maak duidelijke afspraken om de coördinerende rol van de vertegenwoordiger van de Vlaamse Regering in de praktijk te brengen.
 - Streef in deze budgettair moeilijke tijden vooral naar samenwerking en synergieën binnen de Vlaamse overheid. Streef ernaar om de Vlaamse vertegenwoordigers zoveel mogelijk samen te huisvesten.
 - Zet tevens in op actieve samenwerking met de niet-institutionele actoren en het middenveld.³⁸
- **Academische en publieksdiplomatie.** De Vlaamse overheid streeft een meer strategische benadering van academische diplomatie na. Dit biedt mogelijkheden om het buitenlands beleid inhoudelijk te verrijken op voorwaarde dat Vlaanderen afstapt van de *ad hoc* aanpak die hoofdzakelijk is gestoeld op de agenda van buitenlandse zendingen. Tevens moeten de nodige middelen worden vrijgemaakt om uitvoering te geven aan de beleidsintenties hieromtrent.

³⁶ SARiV, o.c., Advies 2013/16.

³⁷ In verschillende adviezen formuleerde de raad een aantal voorzetten van mogelijke criteria. Zie SARiV, o.c., Advies 2013/16, 49; SARiV, o.c., Advies 2013/28, 11-12; SARiV en STRATEGISCHE ADVIESRAAD VOOR CULTUUR, JEUGD, SPORT EN MEDIA, *Grenzen doorbreken: culturele belangen van de Vlaamse Gemeenschap*, Advies 2014/8, 28 mei 2014, 27-28.

³⁸ Zie: SARiV, o.c., Advies 2013/16, 75-76.

- Duid bv. “business ambassadors” aan die Vlaanderen uitdragen in hun internationale contacten en tevens een informatiebron vormen voor “best practices” van internationaal ondernemen, alsook een klankbord vormen voor de Vlaamse Regering.
 - Speel in op de successen en het netwerk van Vlaamse onderzoekers en docenten in het buitenland, die eveneens bijdragen tot de uitstraling van Vlaanderen als kennisregio in het buitenland of binnen internationale onderzoeks- en kennisinstellingen.
 - Ondersteun de netwerking en de activiteiten van Vlamingen in de Wereld en de Vlaamse bilaterale Kamers van Koophandel.³⁹
 - Trek voor de organisatie van de conferentiereeks “Flanders in Dialogue” in Brussel voor een breed Europees en internationaal publiek (Regeerakkoord, p. 154) lessen uit het gelijkaardig initiatief van Vzw 'de Rand' die in het verleden herhaalde malen expats en EU-commissieambtenaren hebben uitgenodigd op diverse events.
- **Culturele diplomatie.** De culturele diplomatie bevindt zich op het snijvlak met het internationaal cultuurbeleid. Vlaanderen heeft veel troeven in handen om hierop in te zetten vanuit een duidelijke visie die wederkerigheid centraal stelt. De Raad suggereerde tezamen met de SARC vijf gelijkwaardige doelstellingen: (i) het ontwikkelen, inspireren en vernieuwen van de cultuur in Vlaanderen, (ii) het bevorderen van culturele diversiteit en interculturele dialoog, (iii) cultuur en diplomatie versterken elkaar, (iv) internationale engagementen opnemen en actief aanwezig zijn op internationale fora en netwerken, en (v) het economisch potentieel van cultuur en creatieve producten erkennen, verhogen en valoriseren.⁴⁰ Dit advies sluit nauw aan bij het rapport van de Europese Commissie dat cultuur in de externe relaties centraal stelt.⁴¹
 - Onderneem actie tegen de huidige versnippering inzake actoren, rollen en instrumentarium met het oog op een performant geïntegreerd en integraal beleid inzake culturele diplomatie en internationaal cultuurbeleid. Hierbij zijn meer samenwerking en synergiën binnen de Vlaamse overheid nodig: zowel binnen de beleidsdomeinen cultuur en internationaal Vlaanderen als over de beleidsdomeinen heen - en met de andere overheidsniveaus. Er moet ook ingezet worden op samenwerking met de culturele sector (ook met de niet-overheidsactoren).
 - Leg in overleg met de culturele sector prioriteiten vast om een efficiënt internationaal cultuurbeleid en culturele diplomatie te realiseren. Het Regeerakkoord stelt dat de strategische visienota duidelijke prioriteiten en keuzes zal bepalen met een focus op initiatieven met impact, bereik en uitstraling op Vlaams en internationaal niveau (Regeerakkoord, p. 131).
 - Versterk het diplomatiek netwerk (bij de EU-Permanente Vertegenwoordiging en op de posten in het buitenland (bv. via culturele attachés)) om de culturele, academische en publieksdiplomatie te faciliteren of ondersteunen.
 - **Vredesdiplomatie.** De voorzitter van het Vlaams Parlement deed in zijn recente 11 juli-toespraak een oproep om werk te maken van de vredesgedachte. Hij riep op tot ambitie, inzet voor conflict- en post-conflictgebieden en Vlaanderen op de kaart zetten als een regio die de vredesgedachte, in uitvoering van het herdenkingsproject WO I, in de praktijk brengt. Het

³⁹ SARiV, o.c., Advies 2013/16, 77.

⁴⁰ De SARC en de SARiV formuleerden op vraag van minister-president Kris Peeters en minister Joke Schauvliege een gezamenlijk advies over de culturele belangen van de Vlaamse Gemeenschap. Zie voetnoot 37.

⁴¹ EUROPESE COMMISSIE, *Preparatory Action 'Culture in EU External Relations' Engaging the World: Towards Global Cultural Citizenship*, 2014. [http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-651_nl.htm?locale=en]

buitenlands beleid mag niet “waarden-vrij” zijn. In het Israëlisch-Palestijns conflict moeten beide kanten een halt worden toegeroepen en vrede en rechtvaardigheid gerealiseerd, met respect voor het internationaal recht. Ons handelen moet in overeenstemming zijn met die betrachting. De radicalisering aan beide zijden moet worden afgewezen en zoals ook de Europese Unie voorschrijft, moet er resoluut gekozen worden voor de tweestatenoplossing en het afwijzen van de nederzettingenpolitiek. De druk moet worden opgevoerd om dit tot uitvoering te brengen en te vermijden dat de ontwikkelingsprojecten die van Vlaamse en Europese zijde worden opgezet in de Palestijnse gebieden telkens opnieuw worden vernietigd.

5. Budget

Tijdens de afgelopen legislatuur stond de begroting van de Vlaamse Regering onder druk. Dit zal niet anders zijn tijdens deze legislatuur. Dit vereist keuzes. De Raad onderschrijft de keuzes die tijdens de vorige legislatuur werden gemaakt, m.n. de handhaving van het budget voor ontwikkelingssamenwerking en de inzet van bijkomende middelen voor het internationaal ondernemen (FIT), maar stelde ook vast dat bijna alle besparingsinspanningen voor het hele beleidsdomein (los van de besparingen die aan alle entiteiten werden opgelegd) werden opgevangen binnen het programmakrediet voor het beleidsveld buitenlands beleid. Hierdoor konden enkel een beperkt aantal initiatieven worden gehandhaafd of verder ontplooid (bv. financiering trustfunds, financieringsprogramma voor internationale stages van jongeren) maar werden andere initiatieven, subsidies en werkingsmiddelen afgebouwd of gevoelig verminderd. Dit heeft ertoe geleid dat de mogelijkheden voor het voeren van een actief buitenlands beleid onder een kritische drempel dreigen te vallen. Het buitenlands beleid mag niet afstevenen op een beleid van “luister naar mijn woorden, maar kijk niet naar mijn daden”. Een buitenlands beleid is mede gestoeld op bilaterale en multilaterale verdragen (en/of MoU's) die engagementen met zich meebrengen die Vlaanderen actief moet trachten in te vullen om een betrouwbare en volwaardige partner te zijn op het internationaal forum. Met de uitdaging om na de zesde staatshervorming nog voor meer beleidsdomeinen dan vroeger het extern luik van de bevoegdheden waar te maken, is er dringend nood aan een omslag naar een nieuw groeiscenario.

2. Internationaal ondernemen

Vlaanderen is extreem verweven met de wereldeconomie en de Raad is dan ook verheugd te lezen dat de Vlaamse Regering de verdere internationalisering van de Vlaamse economie als één van de prioriteiten van het Vlaams buitenlands beleid beschouwt. Er is echter nood aan een breed gedragen globale strategie voor ondernemen, met bijzondere aandacht voor het internationaal ondernemen, die oog heeft voor mondiale trends. Van hieruit moet richting gegeven worden aan de activiteiten van FIT, werk worden gemaakt van een strategie economische diplomatie en worden ingespeeld op het extern handelsbeleid.

1. Strategisch kader voor internationaal ondernemen

- **Strategie voor ondernemen.** Vlaanderen is een open regio, die sterk vervlochten is met het binnen- en buitenland. De Vlaamse welvaart en het Vlaamse welzijn zijn sterk afhankelijk van de economische positie van Vlaanderen. België, en ook Vlaanderen, boet echter in aan internationale concurrentiekracht.⁴² Het ontbreekt Vlaanderen aan een grondige analyse en langetermijnstrategie vanuit economisch perspectief. Het Regeerakkoord kondigt aan dat werk wordt gemaakt van één gerichte internationaliseringsstrategie voor de Vlaamse economie met Flanders Investment & Trade (FIT) (Regeerakkoord, p. 153) als centrale actor. Internationaal ondernemen is een materie die sterk verbonden is met andere beleidsdomeinen en –velden. Het startpunt ligt daarom volgens de Raad bij een strategie voor ondernemen in Vlaanderen.⁴³
 - Stel met alle relevante overheidsactoren en via overleg met vertegenwoordigers van de ondernemingen en sectoren een globale strategie voor ondernemen op. Heb hierbij aandacht voor de nauwe verwevenheid tussen de verschillende aspecten van ondernemen en de internationalisering van de Vlaamse economie.
 - Hanteer hierbij een langetermijnperspectief met oog voor verschuivingen in de internationale context, zoals (nieuwe) groeiemarkten, handelsstromen, productiviteit, productiefactoren, comparatieve voordelen van sectoren, enz. Heb bij de ontwikkeling hiervan aandacht voor “best practices” uit het buitenland.⁴⁴
 - Bepaal binnen het kader van die strategie wat de Vlaamse overheid moet doen om het internationaal ondernemen te bevorderen en hoe ze kan bijdragen aan een significante verbetering van de concurrentiekracht van de Vlaamse exportsectoren. Een gezamenlijke strategie moet zorgen voor meer afstemming en samenwerking tussen de verschillende actoren zodoende een meer klantgerichte dienstverlening op te kunnen zetten voor de ondernemer. Het Regeerakkoord duidt FIT aan als centrale actor hiervoor en komt zo

⁴² EUROPESE COMMISSIE, *Aanbeveling voor een Aanbeveling van de Raad over het nationale hervormingsprogramma 2014 van België en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2014 van België*, COM(2014)402, Brussel, 2 juni 2014, 6.

⁴³ SARIV, *De bijdrage van internationaal ondernemen aan de welvaart van Vlaanderen. Nieuwe trends en mogelijkheden voor Vlaanderen*, Advies 2011/17, 24 augustus 2011, 26-27 en 47.

⁴⁴ Zie bv. ECORYS, *The Netherlands in 2030. How changes in the international context will affect the Dutch economy: a scenario study*, Rotterdam, 2014, 58p.; A. JOHANSSON & E. OLABERRIA, *Long-term patterns of trade and specialization*, OECD, Economics department working papers No. 1136 - ECO/WKP (2014)32, 2014.

tegemeet aan de vraag van de Raad om een duidelijke trekker aan te duiden voor het beleid inzake internationaal ondernemen.⁴⁵

- Zet verder in op de ontwikkeling van regionale statistieken, aangezien goede data onontbeerlijk zijn als basis voor een goede strategie. Het voornemen uit het Regeerakkoord om te investeren in betere regionale statistieken in samenwerking met de Nationale Bank van België is alvast positief (Regeerakkoord, p. 154).
- Heb speciale aandacht voor de band tussen innovatie en internationalisering. Zorg voor een goede beleidsafstemming tussen innovatie en internationalisering. Stem in de beleidsnota's beide thema's op elkaar af zodat ze elkaar versterken en aanvullen. Zorg ook voor de koppeling met het buitenlands beleid. Het buurlandenbeleid en de strategienota's moeten grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden (clusters) meenemen. De Raad verwelkomt tevens de voortrekkersrol die de Vlaamse Regering zal opnemen via het Vanguard Initiative (Regeerakkoord, p. 24). Dit kan verder uitgebouwd worden als internationale component van het Nieuw Industrieel Beleid.
- **Een strategie voor economische diplomatie.** Economische diplomatie is een prioriteit voor de Vlaamse Regering en moet een belangrijk onderdeel vormen van de gehele internationaliseringsstrategie. Om deze vorm van diplomatie te versterken, moet werk worden gemaakt van een sterkere economische vertegenwoordiging in de groei landen, een goede taakverdeling en samenwerking tussen de netwerken van de Vlaamse Economische Vertegenwoordigers en de Vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering, en goede werkbare afspraken over de ondersteuning die wordt verwacht van de federale diplomatie. Het engageren van niet-overheidsactoren (netwerken van ondernemers, enz.) voor het beleid inzake economische diplomatie draagt bij tot de effectiviteit en slagkracht ervan. De Raad verwelkomt de blijvende aansturing van FIT vanuit het bedrijfsleven via de Raad van Bestuur (Regeerakkoord, p. 153). Er is tevens afstemming nodig tussen de Vlaamse overheid en de lokale en provinciale overheden.

2. Instrumenten voor internationaal ondernemen

- **Internationalisering van Vlaamse ondernemingen.** Volgens de Europese Commissie verloor België in de periode 2007-2013 9,9% marktaandeel in de wereldhandel.⁴⁶ Bovendien zijn de sterkst groeiende exportmarkten (BRIC, Next-11, MINT⁴⁷) voor Vlaanderen niet de buurlanden of EU-lidstaten waar nog steeds het overgrote deel van de Vlaamse export naartoe gaat. Het Vlaamse instrumentarium is nog onvoldoende aangepast aan de nieuwe situatie. Vlaanderen kent wel een stijgende export naar deze landen, maar deze stijgt niet genoeg om het verlies aan marktaandeel in de wereldhandel tegen te gaan.
 - Stimuleer meer ondernemingen tot internationalisering door in te zetten op een gedifferentieerde aanpak (cf. Regeerakkoord, p. 153) om tegemoet te komen aan het heterogene karakter van (potentiële) exportbedrijven (manier van internationaliseren, tijdstip van internationalisering, sector of niche, enz.).⁴⁸ Zet hierbij verder in op de VIA-doelstelling om het aantal exporterende kmo's (tegenover 2007) te verdubbelen. Kmo's

⁴⁵ SARiV, o.c., Advies 2011/17, 46-47.

⁴⁶ EUROPESE COMMISSIE, *Werkdocument van de diensten van de Europese Commissie. Diepgaande evaluatie van BELGIË overeenkomstig artikel 5 van Verordening (EU) nr.1176/2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden, SWD(2013) 113 final*, 10 april 2013, 4.

⁴⁷ Mexico, Indonesië, Nigeria en Turkije

⁴⁸ SARiV, o.c., Advies 2011/17, 41.

hebben specifieke begeleiding nodig naar buitenlandse markten⁴⁹ en om een plaats te veroveren in internationale waardeketens^{50, 51}. Zet in op jonge bedrijven en onderzoek meerdere pistes om de internationalisering bij jonge kmo's⁵² te stimuleren. Het is belangrijk dat reeds van bij de opmaak van een bedrijfsplan rekening gehouden wordt met internationale perspectieven. FIT moet de samenwerking met zijn partnerorganisaties voor coaching en begeleiding voor deze doelgroep versterken. Afstemming met het Agentschap voor Ondernemen en Innovatie is daarvoor noodzakelijk. Blijf ook inzetten op specifieke dienstensectoren die een specifieke aanpak vergen zoals de creatieve industrieën. Vlaanderen heeft op dit terrein heel wat te bieden en deze sector sluit nauw aan bij innovatie, diensten en de ICT-sector. Inzetten op deze sector draagt bovendien positief bij aan het imago van Vlaanderen in het buitenland. Richt de inspanningen eveneens op de zogenoemde "born globals" en de ondernemingen met internationaal groeipotentieel (verborgen kampioenen). Deze bedrijven dragen vooral bij aan de extensieve marge van de groei van internationale handel en situeren zich meestal in nichesectoren. Het toeleveren van informatie (in het bijzonder over zeer specifieke sectorale wetgeving) en de ondersteuning moeten dan ook aangepast zijn aan die relevante nichemarkten.⁵³

- Speel de Flanders Food Valley (Regeerakkoord, p. 66) ook verder internationaal uit. De sector van agrovoeding biedt op lange termijn interessante economische perspectieven.⁵⁴ De recente crisis in de afzet van land- en tuinbouwproducten naar aanleiding van de Russische invoerbepalingen in het kader van de Oekraïense crisis wijzen op de noodzaak van versterkte samenwerking tussen FIT en VLAM. Overweeg, naar analogie met Nederland, om de buitenlandse activiteiten van beide organisaties te fusioneren en onder te brengen bij FIT.⁵⁵
- Bouw het netwerk van FIT (Vlaamse Economische vertegenwoordigers) verder uit in de groeilanden, o.m. door middelen die vrijkomen door een hergroepering in West-Europa.⁵⁶ Heb voor de buurlanden speciale aandacht voor kmo's en werk daarnaast met meer projectmatige ondersteuning in geval van specifieke en welomschreven noden (bv. n.a.v. grote infrastructuurwerken, events) en via de strategische partnerorganisaties.
- Draag bij tot het verlagen van drempels tot internationaal ondernemen zoals de kostprijs van exportdocumenten (certificering, legalisering, meertalige documenten/vertalingen,

⁴⁹ Zie ook voorbeeld van het handelsmissiepakket in Nederland: [<http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2014/08/28/mkb-bedrijven-maken-kans-op-handelsmissiepakket.html>]

⁵⁰ In Nederland diende Minister Ploumen hierover op 16 mei 2014 een kamerbrief in bij de Tweede kamer: "Versterking van de positie van Nederland in mondiale waardeketens." [<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/05/16/versterking-van-de-positie-van-nederland-in-mondiale-waardeketens.html>]

⁵¹ Kijk hierbij ook naar buitenlandse *best practices*, bv. Denemarken (zie voor meer info: S. VAN EDE, C. SETTEN en P. WILMS, *Internationale business support – vijf case studies. Vergelijkingsmateriaal voor de evaluatie van de Netherlands Business Support Offices*, Den Haag, Ape, 2013, 124p.

⁵² Gezien de recente groei van het aantal jonge ondernemers lijkt het de Raad interessant om het beurssysteem voor internationale stages verder te onderzoeken (Regeerakkoord, p. 27). Er moet ook aandacht gaan vanuit FIT en AOI naar internationale initiatieven zoals Unconvention (<http://unconvention.info/>).

⁵³ IDEA Consult, *Study on the Export and FDI potential of Belgian Companies*, Brussel, 2013, 127p.

⁵⁴ Zie ECORYS, o.c.; A. JOHANSSON & E. OLABERRIA, o.c.

⁵⁵ De Nederlandse tegenhangers van de VLAM (bedrijfs- en productschappen) werden op 1 januari 2014 opgeheven en hun taak werd opgenomen door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, waar ook de Nederlandse tegenhanger van FIT (EVD/Agentschap NL) deel van uit maakt.

⁵⁶ Bekijk hierbij ook buitenlandse alternatieven zoals Enterprise Ireland dat met regiobureaus werkt. Zie voor meer info S. VAN EDE, e.a., o.c., 33.

enz.), een gebrek aan transparante informatie over procedures en de te grote administratieve tijdsinvestering.⁵⁷

- Zet samen met de federale overheid de schouders onder een snelle tenuitvoerlegging van het Europees Eenheidsoctrooi zodat België bij de koplopers zit van de Europese landen waar een dergelijk octrooi kan aangevraagd worden.
- Zet verder in op de ontwikkeling en ondersteuning van netwerken en ontmoetingsplatformen van ondernemers om aan kennisdeling te doen, lokale en buitenlandse ondernemingen aan elkaar te koppelen, alsook nog-niet-exporterende aan reeds exporterende ondernemingen. Breng daartoe de (evolutie) van import- en exportpatronen en investeringsstromen in kaart, evenals de belangrijke actoren die daarbij een rol kunnen spelen.
- Onderschat niet het belang van brede multisectoriële handelsmissies (waaronder de Prinselijke missies van het Agentschap Buitenlandse Handel) naast de veelal sectorale missies van FIT. Dergelijke missies scheppen extra zichtbaarheid in het buitenland en creëren een bijzondere dynamiek onder de deelnemers, die in tegenstelling tot sectorale zendingen niet alleen concullega's zijn.
- Maak ook bij de instrumenten gebruik van de band tussen internationalisering en innovatie. Het Regeerakkoord opteerde voor een fusie van het IWT met het Agentschap Ondernemen (Regeerakkoord, p. 28), terwijl de strategische innovatiesteun aan FIT toegewezen wordt (Regeerakkoord, p. 24). Dit strookt niet met de vooropgestelde één-loketvisie. Stem de prioriteiten op elkaar af. Zorg voor geïntegreerde instrumenten en een nauwe samenwerking tussen de betrokken agentschappen. De technologieattachés kunnen daarenboven voor beide invalshoeken een grote meerwaarde leveren. Maak ook de koppeling met de opvolging van het Europees beleid. Samenwerking met partners uit meerdere lidstaten is belangrijk om in aanmerking te komen voor Europese steun. Benut maximaal de Europese innovatiemiddelen die voorzien zijn voor kmo's in het kader van Horizon 2020.⁵⁸ Stimuleer ondernemingen om hieraan deel te nemen. Speel de innovatieve troeven en de Vlaamse kennisinstellingen uit en tracht op een gerichte manier nieuwe, kennisintensieve activiteiten aan te trekken om zodoende de industriële innovatiecapaciteit te versterken.
- **Aantrekken van investeringen.** Het gericht aantrekken van buitenlandse investeringen is een prioriteit voor deze Vlaamse Regering (Regeerakkoord, p. 153). Dit is mogelijk via een efficiënte regiomarketing, een permanente monitoring van het potentieel met snelle detectie van kandidaat-investeerders op basis van de eigen sterktes, een individuele trajectbegeleiding waarbij de verschillende overheidsdiensten nauw samenwerken en een goede nazorg. Vlaanderen heeft nood aan nieuwe buitenlandse investeringen met hoge toegevoegde waarde. Dit vereist een proactieve, geïntegreerde en professionele aanpak die goed is afgestemd op de strategische prioriteiten van Vlaanderen, inclusief de prioritair domeinen (strategische clusters) van het innovatiebeleid die in Vlaanderen werden naar voor geschoven door de VRWI en opgepikt in Vlaanderen in Actie.

⁵⁷ Uit UNIZO-onderzoek blijkt dat 37% van de internationaal actieve ondernemers al minstens eenmaal besloot een export niet te laten doorgaan omwille van (i) de kostprijs van exportdocumenten, (ii) een gebrek aan transparante informatie over kostprijzen en procedures en (iii) de te grote administratieve tijdsinvestering. UNIZO, *UNIZO-Ondernemersprioriteiten voor de verkiezingen van 25 mei 2014*, Brussel, 2014, p. 23 en 26; Een snelle ratificatie van het Bali Trade Facilitation Agreement kan hiertoe bijdragen. WTO, *Ministerial Declaration and Decisions*, 2013, Ministerial Conference Ninth Session.

⁵⁸ UNIZO, o.c., p. 14.

- Coördineer het aantrekken van investeringen op het hoogste niveau en maak het een zorg van de voltallige Vlaamse Regering. Goede afspraken over de bevoegdheidsverdeling op regeringsniveau garanderen een vlotte operationele aanpak.
- Stem het beleid inzake het aantrekken van buitenlandse investeringen maximaal af op de prioriteiten van het industrieel beleid en het innovatiebeleid. Ondersteunende regiomarketing versterkt deze boodschap. Tracht op een gerichte manier nieuwe, kennisintensieve activiteiten aan te trekken om zodoende onze industriële innovatiecapaciteit te versterken.
- Bundel de operationele aanpak (screening, scouting/prospectie, uitwerken van een geïntegreerd aanbod) bij één agentschap (FIT) dat nauw samenwerkt met de strategische partners, maar ook met alle relevante overheidsagentschappen (IWT⁵⁹, VREG, enz.), inclusief de federale diensten (cf. rulings). Op die manier kan aan interessante potentiële investeerders een aantrekkelijk pakket op maat aangeboden worden.
- **Uitbouw van het netwerk van technologieattachés.** Technologieattachés kunnen een belangrijke rol spelen in de koppeling van het innovatie- en internationaliseringsbeleid. Ze moeten de internationalisering van Vlaamse ondernemingen in en het aantrekken van buitenlandse investeerders naar strategische clusters ter harte nemen.
 - Geef de technologieattachés van FIT een scherpere focus en laat de inhoudelijke keuzes aansluiten bij het innovatiebeleid. Breid het aantal technologie-attachés nog uit en voorzie minstens één technologieattaché per regio (Azië, Noord-Amerika, Zuid-Amerika) in de voor Vlaanderen belangrijke technologiedomeinen. Maak hierbij gebruik van de aangekondigde stijging van de middelen voor innovatie vanaf 2016.⁶⁰ De technologieattachés werken nauw samen met en worden (mee) aangestuurd door de strategische partners van FIT en de Vlaamse innovatieplatformen (Strategische OnderzoeksCentra of SOC 's, e.a.).
- **Samenwerking en taakverdeling.** Met het oog op meer maatwerk en efficiëntiewinsten is samenwerking met strategische partners noodzakelijk. Een duidelijke taakverdeling moet hier eveneens toe bijdragen.
 - Laat FIT vooral investeren in het buitenlands netwerk en werk voor de lokale dienstverlening nog sterker samen met een beperkt aantal partners met bewezen toegevoegde waarde.
 - Maak duidelijke afspraken om de steun aan bedrijven op elkaar af te stemmen zodoende versnippering van het beleid tegen te gaan. Het nieuw Agentschap voor Ondernemen en Innovatie inrichten als uniek ondernemingsloket is hiervoor een aanzet (Regeerakkoord, pp. 22 en 29), maar ook onder meer de PMV en FIT richten zich momenteel elk vanuit een eigen aanpak op de doelgroep van ondernemers. Er moet een geïntegreerde frontoffice komen uitgaande van de één-loketvisie waar de ondernemer terecht kan voor begeleiding en steun.
 - Sluit een nieuwe partnerschapsovereenkomst met een beperkt aantal strategische partners waarin een operationeel en financieel kader wordt vastgelegd voor een geïntensifieerde samenwerking voor een voldoende lange termijn. Integreer hierin de financiële steun die momenteel aan bedrijfsgroeperingen wordt verleend en stel deze

⁵⁹ Dit wordt in het Regeerakkoord (p. 28) samengevoegd met het Agentschap Ondernemen tot Agentschap voor Ondernemen en Innovatie (AOI).

⁶⁰ G. BOURGEOIS, *Septemberverklaring*, Brussel, 22 september 2014, 12.

steun in functie van de doelstellingen, de grootte/impact van de betrokken sector/organisatie en de behaalde resultaten.

- Maak goede afspraken over de taakverdeling rond economische diplomatie in een federale context cf. het Regeerakkoord (p. 153) dat pleit voor samenwerking tussen de deelstaten, die een exclusieve bevoegdheid hebben op het vlak van buitenlandse handel en het aantrekken van investeringen, en het federale niveau dat een ondersteunende rol heeft. Streef ook naar een meer gestructureerde samenwerking en overleg met lokale en provinciale besturen over de activiteiten in het buitenland.

3. Internationaal handelsbeleid

- **Visie op het Vlaams internationaal handelsbeleid.** Volgens het Regeerakkoord is het sluiten van internationale handelsakkoorden een belangrijk middel om wereldwijd economische groei te stimuleren, maar ook een instrument voor ontwikkeling en duurzame wereldhandel. Gezien het gewicht van Vlaanderen in de Belgische uitvoer en de directe relatie met het industrieel beleid, is het belangrijk dat Vlaanderen de eigen belangen inzake het internationaal handelsbeleid op een proactieve manier behartigt. Handelsakkoorden bieden belangrijke opportuniteiten, maar houden ook risico's in. Vlaanderen moet dit van nabij opvolgen en het behartigen van de eigen industriële belangen hierbij centraal stellen op federaal en Europees niveau.
 - Benut ten volle het potentieel van de afgesloten investerings- en vrijhandelsakkoorden.
 - Breng ter voorbereiding van standpunten voor onderhandelingen telkens de offensieve en defensieve Vlaamse belangen in kaart, in overleg met de sectoren en actoren.
 - Heb in de visie aandacht voor beleidscoherentie en duurzame ontwikkeling van de handelspartners. Houd er rekening mee dat de keuze voor zachte overlegmechanismen i.p.v. afdwingbare mechanismen voor arbeids- en milieuclausules de tenuitvoerlegging bemoeilijkt.⁶¹
 - Heb in de visie aandacht voor beleidscoherentie en duurzame ontwikkeling van de handelspartners. Houd er rekening mee dat de keuze voor zachte overlegmechanismen i.p.v. afdwingbare mechanismen voor arbeids- en milieuclausules de tenuitvoerlegging bemoeilijkt.
- **Europees extern handels- en investeringsbeleid.** Zorg voor een goede opvolging van het Europees extern handels- en investeringsbeleid. De komende jaren zal het trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag (Transatlantic Trade and Investment Partnership, hierna: "TTIP") met de VS hierin een bijzondere plaats innemen. Belangrijke aandachtspunten voor de Vlaamse Regering hierbij zijn:
 - Hecht aandacht aan de gevolgen van het toekomstige vrijhandelsverdrag voor het Europees welvaartsmodel. De Vlaamse Regering moet de impact op het Vlaams internationaal ondernemen inschatten en de beleidscoherentie met de toekomstige duurzame ontwikkelingsdoelen bewaken. De reglementaire convergentie mag de beschermingsmaatregelen i.k.v. voedselveiligheid, milieu, sociale bescherming, enz. niet in gedrang brengen.

⁶¹ De vertegenwoordiger van Voka formuleert bij de door de Raad bereikte consensus hierover nog volgende opmerking: "Anderzijds kan een te stringente houding inzake dergelijke clausules het tot stand komen van een akkoord bemoeilijken. Het is telkens zoeken naar een juist evenwicht."

- Spring behoedzaam om met de investeringsbescherming die momenteel op de onderhandelingstafel ligt, nl. het *investor-state-dispute-settlement* (ISDS). Dit geschillenmechanisme maakt het mogelijk voor investeerders de wet- en regelgeving van een staat aan te vechten indien hun belangen geschaad worden. De Vlaamse Regering moet de impact inschatten van dergelijk geschillenmechanisme ten aanzien van het Vlaams beleid. Volg aandachtig het debat op over de bevindingen van de consultatie van de Europese Commissie over het ISDS.
- Blijf ijveren bij de Europese Commissie voor meer transparante onderhandelingen en consultatie van het middenveld.
- **Band met de Vlaamse internationaliseringsstrategie.** De Vlaamse Regering moet nagaan welke kansen de nieuwe Europese vrijhandelsakkoorden bieden voor de internationalisering van Vlaamse ondernemingen, bv. het inspelen op de akkoorden met SADC (15 juli 2014) en ECOWAS (10 juli 2014) in het kader van een Vlaamse Afrikastrategie van FIT (cf. Regeerakkoord en *supra*, 13).

3. Ontwikkelingssamenwerking

Het Vlaams ontwikkelingsbeleid moet zich heroriënteren aangezien de traditionele benadering van hulp niet langer volstaat. In 2015 zal de internationale gemeenschap een nieuwe ontwikkelingsagenda onderschrijven die de millenniumdoelstellingen van 2000 vervangt. Het ontwikkelingsveld is sinds toen fundamenteel veranderd.

- Ontwikkelingssamenwerking maakt deel uit van een bredere en complexere mondiale agenda die mondiale publieke goederen, zoals klimaat, veiligheid en migratie omvat. Steeds meer doelstellingen worden verbonden met ontwikkelingssamenwerking, zoals ook zichtbaar in de evolutie van de millenniumdoelstellingen naar duurzame ontwikkelingsdoelen.
- Meerdere actoren (bilaterale, multilaterale, civiele (maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen) en private actoren) zijn betrokken bij ontwikkelingssamenwerking en innovatieve financieringsinstrumenten zijn in opmars. Het relatieve aandeel van officiële ontwikkelingshulp daalt in vele ontwikkelingslanden terwijl buitenlandse directe investeringen, “remittances” of belastinginkomsten stijgen. De uitdaging is om via een multiactorensamenwerking bij te dragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling, en de financiering ervan.

Het Afrikaanse continent en de Vlaamse partnerlanden zelf zijn in beweging, Vlaanderen moet daar gepast op inspelen.

1. *Strategische reflectie over de richting van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking / internationale samenwerking*

- **Strategische denkoefening.** Twintig jaar internationale samenwerking van Vlaanderen in Zuidelijk Afrika noopt tot een strategische reflectie. Sinds het Quo Vadis-advies (2009/26)⁶² van de SARiV is er geen strategische denkoefening met alle betrokken stakeholders georganiseerd. Het veld van de ontwikkelingssamenwerking is echter sterk geëvolueerd en ook de situatie in de Vlaamse partnerlanden is sterk veranderd.
 - Welke rol wil en kan de Vlaamse overheid opnemen? Behoudt zij haar eerder traditionele rol of vernieuwt zij haar samenwerking door meer in te zetten op een multiactorensamenwerking via partnerschappen met ngo's, de private sector, enz.? Ga hierover het overleg aan met alle betrokken partners.
- **Post-2015.** Het Regeerakkoord (p. 157) stelt kort dat Vlaanderen zich inschrijft in de post-2015 VN-agenda. De Raad vindt het belangrijk dat Vlaanderen zich alleszins ent op de internationale consensus die hierrond groeit en deze agenda als leidraad neemt voor het eigen beleid.
 - Volg verder het debat over de post-2015 agenda en leg in de beleidsnota en –brieven vast hoe Vlaanderen daaraan zal bijdragen. In overleg met de sector en de partnerlanden kunnen keuzes worden gemaakt inzake prioritaire doelstellingen waarop Vlaanderen wil inzetten. De aangekondigde 2-jaarlijkse Staten-Generaal kan een goede gelegenheid bieden om het debat daarover aan te gaan met de sector.

⁶² SARiV, o.c., Advies 2009/26.

- Bepaal met het oog op de intern-Belgische besluitvorming de Vlaamse positie t.a.v. het engagement van de Federatie Wallonië-Brussel om cultuur te integreren in het post-2015 ontwikkelingsprogramma.⁶³
- **Concentratiebeleid en transversale themata.** De Raad verwelkomt het engagement voor een duidelijk concentratiebeleid in het Regeerakkoord (p. 156). Aangezien het enkel aangeeft dat gender een transversaal thema is binnen de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking, is het de Raad niet duidelijk wat er met de andere transversale themata (hiv/aids, duurzame ontwikkeling, goed bestuur, kinderrechten, klimaatverandering, personen met een handicap), die in het kaderdecreet ontwikkelingssamenwerking zijn opgenomen, gebeurt.
 - Concentreer de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking op de sectoren waarvoor Vlaanderen expertise kan aanreiken op basis van de Vlaamse bevoegdheden, en waar Vlaanderen over een comparatief voordeel beschikt.⁶⁴
 - Maak duidelijke keuzes in de beleidsnota omtrent de transversale themata. De Raad erkent het belang van alle transversale themata, maar is van oordeel dat de daadwerkelijke tenuitvoerlegging van die talrijke thema's niet evident is, gelet op de beperkte omvang van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. Een mogelijk alternatief is het selectief focussen op die transversale thema's die het meest relevant zijn voor de Vlaamse concentratiesector(en).⁶⁵ Een alternatieve suggestie is: de talrijke transversale thema's vervangen door de thema's mensenrechten⁶⁶ en klimaatverandering.
 - Integreer mensenrechten in het beleid. Het Regeerakkoord stelt dat het respect voor de mensenrechten een voorwaarde is voor duurzame en inclusieve ontwikkeling. *“Zonder dat de bevolking hier het slachtoffer van mag worden, nemen we desgevallend passende maatregelen (Regeerakkoord, p. 156).”* In zijn reflectie over mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid, pleitte de Raad reeds voor de ontwikkeling van een duidelijke visie en integratie van mensenrechten in het ontwikkelingsbeleid.⁶⁷ De recente studie van het Steunpunt Buitenlands Beleid biedt hiertoe de nodige handvaten.⁶⁸
- **Partnerlanden.** Wat de partnerlanden betreft, geeft het Regeerakkoord aan dat de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking zich richt op een beperkt aantal landen in Zuidelijk Afrika. Tevens stelt men dat Zuid-Afrika een belangrijke partner blijft in het Vlaamse buitenlandse beleid, maar dat de positie als partner van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking zal geëvalueerd worden (Regeerakkoord, p. 156).
 - Evalueer samen met diverse stakeholders de relatie met de Vlaamse partnerlanden. Naar aanloop van de huidige strategienota Zuid-Afrika pleitte de Raad in zijn advies van 2011 reeds voor een geleidelijke transformatie van de ontwikkelingsrelatie met Zuid-Afrika en de ontwikkeling van een breder partnerschap (cf. *supra*, 13).⁶⁹ De Raad vestigt tevens de aandacht op een ander partnerland van Vlaanderen, nl. Mozambique, dat één van de

⁶³ Dit engagement werd opgenomen in het Regeerakkoord : FÉDÉRATION WALLONIE-BRUXELLES, *Fédérer pour réussir. Déclaration de Politique Communautaire 2014-2019*, 2014, 74.

⁶⁴ Zie ook: SARIv, o.c., Advies 2009/26, 15-16.

⁶⁵ SARIv, *Strategienota Malawi*, Advies 2013/2, 8 februari 2013, 7.

⁶⁶ SARIv, o.c., Advies 2011/22, 23.

⁶⁷ *Ibid.*, 23.

⁶⁸ D. D'HOLLANDER, A. MARX en J. WOUTERS, *Integrating human rights into development cooperation. A comparative assessment of strategies and practices of donors*, Paper nr. 15, Steunpunt Buitenlands Beleid, international ondernemen en ontwikkelingssamenwerking, april 2014.

⁶⁹ SARIv, o.c., Advies 2011/5.

snelst groeiende economieën in de wereld is.⁷⁰ De Raad pleit voor een contextspecifieke aanpak en de nodige flexibiliteit om op veranderende omstandigheden in te spelen.

- Schep klaarheid in de beleidsnota over de partnerlanden. Het is de Raad niet duidelijk of het Regeerakkoord een opening maakt naar een nieuw Vlaams partnerland.
- Gebruik welomschreven criteria voor het bepalen van eventuele nieuwe partnerlanden.⁷¹
- **Ongelijkheid.** De Raad mist in het Regeerakkoord de aandacht voor het thema ongelijkheid, temeer gelet op de veranderingen in de Vlaamse partnerlanden zelf.
 - Denk strategisch na over hoe om te gaan met het gegeven dat armen zich in toenemende mate in middeninkomenslanden bevinden en welke rol de Vlaamse overheid hierbij kan opnemen.

2. Overleg en visibiliteit

- **Faciliterende rol.** Het komt de Raad voor dat de Vlaamse overheid een belangrijke faciliterende rol kan spelen door enerzijds Vlaamse actoren (ngo's, private sector, universiteiten, enz.) per sector of per partnerland van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking met elkaar in contact te brengen. Anderzijds kan Vlaanderen partnerschappen faciliteren tussen actoren in Vlaanderen en het Zuiden. De Raad beklemtoont hierbij dat de principes van kwaliteitsvolle ontwikkelingssamenwerking moeten worden bewaakt door het Departement internationaal Vlaanderen.
- **Overleg met stakeholders over beleidskeuzes.** Het ontwikkelingsbeleid moet op basis van overleg met diverse stakeholders (ontwikkelingssector, middenveld, lokale besturen, bedrijven, enz.) tot stand komen. De Raad steunt het idee om tweejaarlijks een Vlaamse Staten-Generaal voor de ontwikkelingssamenwerking te organiseren (Regeerakkoord, p. 157). Gelet op het feit dat door de integratie van het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (hierna: "VAIS") in het Departement internationaal Vlaanderen er geen Raadgevend Comité⁷² meer is en de SARiV wordt opgeheven, is er immers geen formeel overlegforum meer met het middenveld over het Vlaamse ontwikkelingsbeleid.
 - Zoek alternatieven voor de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen en het Raadgevend Comité om de dialoog met het middenveld over het Vlaams ontwikkelingsbeleid vorm te geven. Een tweejaarlijkse Vlaamse Staten-Generaal is niet voldoende.
 - Organiseer de Vlaamse Staten-Generaal rond belangrijke thema's zoals een strategische denkoefening over de richting van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking, de rol van de private sector, enz.
- **Visibiliteit en draagvlak.** Aangezien het VAIS is opgeheven, is het een uitdaging om voldoende visibiliteit te geven aan de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. De organisatie van een Vlaamse Staten-Generaal biedt een mogelijkheid aan de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking om naar buiten te treden, maar het is aangewezen om niet enkel tijdens deze tweejaarlijkse evenementen

⁷⁰ Zie ook: CENTER ON INTERNATIONAL COOPERATION, *Mozambique in Transition and the Future Role of the UN*, New York University, 2013.

⁷¹ In verschillende adviezen formuleerde de Raad een aantal voorzetten van mogelijke criteria. Zie SARiV, o.c., Advies 2013/16, 49; SARiV, o.c., Advies 2013/28, 11-12; SARiV en STRATEGISCHE ADVIESRAAD VOOR CULTUUR, JEUGD, SPORT EN MEDIA, *Grenzen doorbreken: culturele belangen van de Vlaamse Gemeenschap*, Advies 2014/8, 28 mei 2014, 27-28.

⁷² Dit Raadgevend Comité kwam sinds 2008 niet meer actief samen.

met het beleid naar buiten te treden. De overheid heeft ook een belangrijke sensibiliserende rol te vervullen naar het brede publiek om aandacht te vragen voor het Zuiden en mee te werken aan de ontwikkeling van draagvlak voor het ontwikkelingsbeleid (Noordwerking).

- Ga na op welke manier de Vlaamse overheid kan vermijden dat de beslissing om provincies te ontheffen van persoonsgebonden bevoegdheden negatieve effecten heeft voor het draagvlak. Diverse initiatieven die bovenlokaal zijn, dreigen te sneuvelen, zoals steun aan inleefateliers, draagvlakversterkende initiatieven die zich over heel het grondgebied van een provincie uitstrekken, enz.

3. Financiering

- **De 0,7%-norm.** De Raad verwelkomt dat Vlaanderen inspanningen zal leveren om zijn bijdrage aan de 0,7%-norm te realiseren (Regeerakkoord, p. 157). Het is de Raad echter onduidelijk wat dit precies in budgettaire termen betekent en op welke manier dit zal sporen met het Pact 2020-groeipad, nl. een verdubbeling van het Vlaams budget en het leveren van 7% van de Belgische bijdrage. Gelet op het overheidsbudget, dat sterk is toegenomen door de zesde staatshervorming, zou Vlaanderen ook een evenwaardige bijkomende inspanning moeten doen voor ontwikkelingssamenwerking en nagaan op welke wijze de nieuwe bevoegdheden kunnen bijdragen aan de Vlaamse inspanningen voor internationale solidariteit.
 - Verduidelijk welke inspanningen Vlaanderen zal leveren om zijn bijdrage aan de 0,7%-norm te realiseren.
- **Definiëring officiële ontwikkelingshulp.** De definitie van officiële ontwikkelingshulp (hierna: “ODA”) wordt momenteel opnieuw bekeken binnen het Ontwikkelingscomité (DAC) van de OESO. Er wordt nagedacht over een aanvullende maatstaf voor “totale officiële inspanning voor ontwikkeling”, gelet op het feit dat de mondiale agenda breder is geworden, met meer aandacht voor mondiale publieke goederen zoals klimaat, veiligheid en migratie, met meerdere actoren (bv. private sector) en innovatieve vormen van ontwikkelingsfinanciering.⁷³
 - Reflecteer en volg van nabij het debat over een nieuwe maatstaf voor de totale officiële inspanning voor ontwikkeling, zonder de eigenlijke ODA-definitie uit te hollen. Hoe verhouden de financiële stromen in het kader van klimaatverandering zich bv. t.a.v. de ODA-inspanningen? Hoe kan er een kader worden gecreëerd voor innovatieve financiële instrumenten en bijdragen van de private sector? Enz.
- **Gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking.** De sectorale subsidies voor de gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking worden geïntegreerd in het Gemeentefonds (Regeerakkoord, p. 4).
 - Verduidelijk in de beleidsnota de gevolgen van deze integratie. Kan de Vlaamse overheid erop toezien dat er daadwerkelijk middelen naar ontwikkelingssamenwerking gaan vanuit het Gemeentefonds en de beschikbare middelen niet worden afgeleid naar andere gemeentelijke uitgaven? Zullen deze middelen nog ODA-aanrekenbaar zijn? Hoe kan Vlaanderen voortaan een stimulerend beleid voeren om lokale besturen aan te zetten tot internationale solidariteit? Komen nieuwe gemeenten nog in aanmerking voor deze stimulerende financiering? Hoe zal worden gerapporteerd over de inzet van deze middelen? Op welke wijze wordt er gezocht naar afstemming met de Vlaamse beleidskeuzes? Hoe verhouden de middelen voor gemeentelijke

⁷³ Zie ook: *IBO Naar een nieuwe definitie van ontwikkelingssamenwerking. Beschouwingen over ODA*, Ministerie van Financiën, Amsterdam, 2013; AIV, *Wisselwerking tussen actoren in internationale samenwerking. Naar flexibiliteit en vertrouwen*, n° 82, Den Haag, 2013; AIV, *Nieuwe wegen voor internationale milieusamenwerking*, n° 84, Den Haag, 2013.

ontwikkelingssamenwerking zich tot de jaarlijkse groeivoet van het Gemeentefonds (3.5%)?

4. *Private sector*

- **Bijdrage van de private sector in ontwikkelingssamenwerking.** Vanuit de vaststelling dat de Vlaamse partnerlanden veranderen, ontwikkelingssamenwerking niet als apart hokje kan bekeken worden, er een bereidheid is bij een aantal bedrijven om bij te dragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling en private investeringen daarenboven een belangrijk potentieel bieden, pleit de Raad ervoor om te onderzoeken wat de bijdrage kan zijn van de private sector in ontwikkeling: (i) hoe kan Vlaanderen de lokale private sector helpen ontwikkelen (private sector development), en (ii) hoe kan de Vlaamse private sector het best bijdragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling (private sector for development). Ook binnen de internationale gemeenschap wordt de groeiende rol van de private sector erkend (post-2015, Mexico, enz.) en gebruiken donoren verschillende strategieën om de private sector bij te laten dragen tot ontwikkelingsdoelen: het verlenen van microfinanciering, het promoten/afdwingen van “corporate social responsibility”, het kanaliseren van ontwikkelingsgeld via ontwikkelingsbanken, adviesverlening aan kmo’s, publiek-private partnerschappen, het opzetten van incubator & challenge fondsen, het aanzetten tot een verantwoord belastingbeleid⁷⁴, de ontwikkeling van beroepsverenigingen en federaties, enz.⁷⁵ De Vlaamse overheid wordt daarenboven sowieso met deze problematiek geconfronteerd: Vlaamse bedrijven zoeken groeimarkten in Afrika (het Regeerakkoord noemt Afrika als voorbeeld van een snelgroeiende markt om op in te spelen, p. 153), FIT werkt een Afrikastrategie uit, enz. Om te komen tot beleidscoherentie is er nood aan het verzoenen van belangen, het streven naar “win-win” en het zoeken naar overeenkomsten/een gemeenschappelijke taal.

De Europese Unie formuleerde in mei 2014 een aantal voorstellen over dit thema.⁷⁶ De federale overheid publiceerde begin dit jaar hieromtrent een strategienota⁷⁷ en ook in onze buurlanden wordt deze thematiek opgenomen. Vlaanderen mag niet ontbreken in dit debat. De Raad pleit ervoor om uit zowel de positieve als negatieve ervaringen van verschillende landen lessen te trekken.

De SARIv had het voornemen om een initiatiefadvies te wijden aan de bijdrage van de private sector in ontwikkelingssamenwerking. Gelet op zijn opheffing is het enkel mogelijk om een eerste voorlopige beschouwing te formuleren om het debat daarover te stofferen. De Raad vindt het alleszins belangrijk dat dit thema ook aan bod komt in het onderdeel

⁷⁴ Nederland werkt bv. in OESO verband aan de aanscherping en verduidelijking van internationale regels om belastingontwijking te bestrijden. Daarnaast is Nederland in overleg met een aantal ontwikkelingslanden over de uitbreiding van bilaterale belastingverdragen met antimisbruik bepalingen. Ook biedt Nederland technische assistentie bij het professionaliseren van belastingdiensten in ontwikkelingslanden. Zie: <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2014/08/25/ploumen-belasting-betalen-essentieel-voor-ontwikkeling.html>

⁷⁵ Het Steunpunt Buitenlands Beleid identificeerde voorlopig al enkele strategieën in het kader van zijn onderzoek naar de rol van de private sector in ontwikkelingssamenwerking. Zie: <https://ghum.kuleuven.be/ggs/projects/steunpunt-internationaal-vlaanderen/onderzoekspijlers/pijler-4/onderzoekstraject-9>

⁷⁶ EUROPESE COMMISSIE, *Mededeling aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. Een sterkere rol voor de particuliere sector bij het streven naar inclusieve en duurzame groei in ontwikkelingslanden*, COM(2014)263, 2014.

⁷⁷ FOD BUITENLANDSE ZAKEN, BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *Strategienota: de Belgische ontwikkelingssamenwerking en de lokale privésector: ondersteuning van een duurzame, menselijke ontwikkeling*, Brussel, 2014.

ontwikkelingssamenwerking van de beleidsnota. Hoewel ze niet altijd volledig uit elkaar te houden zijn, dringen twee vragen zich hierbij op:

- hoe kan Vlaanderen de lokale private sector helpen ontwikkelen (“private sector development”).
- hoe kan de Vlaamse private sector het best bijdragen aan duurzame en inclusieve ontwikkeling (“private sector for development”)

Over het belang van het stimuleren van een lokale private sector is ondertussen zo goed als een consensus. Bij de mogelijke rol voor het eigen bedrijfsleven in ontwikkeling leven meer twijfels.

Voor beide beleidsdoelstellingen zijn verschillende stimulerende en ondersteunende initiatieven mogelijk. De Raad formuleert eerst enkele belangrijke aandachtspunten en vervolgens een aantal concrete ideeën:

- Aandachtspunten:
 - Bekijk de (lokale) private sector steeds in samenhang met andere actoren (overheid, maatschappelijk middenveld, enz.).
 - Let op voor vooringenomenheid of aannames. Werken met de private sector biedt potentieel, maar het leidt niet automatisch tot duurzame en inclusieve ontwikkeling. De “win-win” komt niet vanzelf. Dit hangt van tal van factoren af. Houd hiermee rekening bij het uitwerken van specifieke stimulerende instrumenten.
 - Heb aandacht voor de langere termijn. *Ad hoc* engagement kan goed zijn, maar het moet ook volgehouden worden.
 - In heel wat landen zijn diverse actoren het niet eens over de sociaaleconomische richting van het land. Ook binnen de lokale private sector. Val niet terug op één (groep van) actor(en).
 - Houd steeds voor ogen dat ontwikkelingsdoelen moeten primeren wanneer middelen vanuit ontwikkelingssamenwerking worden ingezet.
 - Het is niet evident dat de mogelijkheden voor onze bedrijven het grootst zijn in de armste landen of in de partnerlanden van de ontwikkelingssamenwerking.
- Concrete ideeën voor het beleid:
 - Organiseer het debat met alle actoren (Departement internationaal Vlaanderen, FIT, bedrijven, ngo’s, middenveld, enz.) over de mogelijke bijdrage van de private sector aan duurzame en inclusieve ontwikkeling. Enkel via dialoog kunnen diverse hinderpalen worden overkomen: wederzijds wantrouwen (het winstobjectief van bedrijven en voorbeelden van “green washing” schrikken ngo’s af, de vrees voor “exposure” en maatschappelijk protest schrikt bedrijven af), verschillende tijdshorizon, verschillende ideologische kaders, verschillende terminologie, enz. De “inclusive business” of “profit optimising” terminologie kan misschien mee vorm geven aan de gemeenschappelijke taal tussen de (traditionele) ontwikkelingssector en de private sector. Kijk op welke manier

andere landen een gelijkaardige dialoog zijn aangegaan.⁷⁸ Streef in de uit te werken Afrikastrategie zoveel mogelijk naar die gemeenschappelijke taal.

- Bekijk de bijdrage van de private sector als een kans voor de ontwikkelingssamenwerking. Internationale ngo's bezitten waardevolle kennis over de structurele armoedeproblemen in gemeenschappen. Tegelijkertijd hebben bedrijven kennis van de markten waaraan de armen willen deelnemen. Zij beschikken tevens over (financiële) middelen, kennis en technologie die kunnen worden aangewend en overgedragen. Door belangen te verzoenen, kunnen waardevolle partnerschappen ontstaan.
- Zet de Vlaamse private sector ertoe aan om bij te dragen aan de realisatie van de duurzame ontwikkelingsdoelen.⁷⁹ De opvolger van de millenniumdoelstellingen, nl. de duurzame ontwikkelingsdoelen (sustainable development goals), zou naar schatting jaarlijks een investeringstekort van 2,5 biljoen dollar kennen. Een uitvoerig debat in Vlaanderen is noodzakelijk: welke sectoren verwant aan duurzame ontwikkelingsdoelen lenen zich het best tot financiering of investering van de private sector (groene technologie, landbouw, enz.), op welke manier kan de overheid het evenwicht bewaren tussen het beschermen van publieke belangen enerzijds en het creëren van een beter investeringsklimaat, enz.
- Vlaanderen zou als eerste stap kunnen inzetten op innovatie/technologie als brug tussen de private sector en de ontwikkelingssector.⁸⁰ Het is een sterkte van Vlaanderen. Waarschijnlijk kan het inzetten op capaciteitsopbouw ook op bijval rekenen van de ontwikkelingssector. Via pilootprojecten in de partnerlanden kan het Vlaams innovatiebeleid mogelijk worden betrokken.
- De nieuwe bevoegdheden inzake het arbeidsmarktbeleid en de samenwerking met de Internationale Arbeidsorganisatie bieden kansen voor Vlaanderen om ook op dit thema in te zetten in het Zuiden. Onze Vlaamse kmo-economie en -mentaliteit kunnen een rijke inspiratiebron vormen voor samenwerkingsverbanden, waarbij het stimuleren van lokaal ondernemerschap, lokale werkgelegenheidscreatie en waardig werk met elkaar worden gekoppeld.
- Reik bijvoorbeeld een prijs uit, naar analogie met de Leeuw van de Export, aan de beste inclusieve innovatieve bedrijven, universiteiten of instellingen. De "G20 Challenge on Inclusive Business Innovation"-prijs⁸¹ of de Australische wedstrijd "Inclusive Innovators"⁸² kunnen daartoe inspiratie bieden.

⁷⁸ Australië heeft bv. een symposium "Three sectors, one vision" georganiseerd om te bekijken hoe partnerschappen tussen bedrijven, ngo's en regeringen kunnen bijdragen aan de millenniumdoelstellingen. Zie: <http://b4md.com.au/blog/2011-three-sectors-one-vision-symposium/>. Australië erkent inmiddels zowel de impact van Australische bedrijven in ontwikkelingslanden op armoedebestrijding alsook de kans dat een engagement/samenwerking met deze bedrijven bijdraagt aan het behalen van de eigen doelstellingen van het Australisch agentschap, AusAID.

⁷⁹ UNCTAD, *World Investment Report 2014. Investing in the SDGs: an action plan*, Genève, 2014. Zie ook: http://www.scidev.net/global/governance/analysis-blog/private-sector-invest-sdgs.html?utm_source=ECDPM+Newsletters+List&utm_campaign=dbd3b33569-Weekly_Compass_198+7_25_2014&utm_medium=email&utm_term=0_f93a3dae14-dbd3b33569-388627601

⁸⁰ Zie bv. ook OESO, *Innovating for Development – Rethinking Structural Challenges for Post-2015*, 2014 OECD Global Forum on Development, 2 juli 2014.

⁸¹ Zie: www.g20challenge.com

⁸² Zie: <http://b4md.com.au/blog/inclusive-innovators-2013-2/>

- Onderzoek hoeveel en welke Vlaamse bedrijven actief zijn in lage inkomenslanden en middeninkomenslanden, in het bijzonder in de Vlaamse partnerlanden. Bekijk op welke manier de Vlaamse overheid de Vlaamse bedrijven via haar incentives voor internationaal ondernemen ook ondersteunt bij het bijdragen aan een duurzame en inclusieve economie/samenleving in het Zuiden.
- Signaleer de kansen aan Vlaamse bedrijven inzake de uitvoering van ontwikkelingsprojecten van de grote internationale organisaties of ontwikkelingsfondsen. Ontwerp een duidelijk kader met voorwaarden inzake respect voor mensenrechten, internationale arbeidsnormen, inclusieve duurzame groei, enz. om voor deze steun in aanmerking te komen.

Het Regeerakkoord lijkt vooral de nadruk te leggen op de continuïteit van het gevoerd toerismebeleid. Het beklemtoont de troeven die Vlaanderen kan uitspelen zonder nieuwe accenten te leggen en is ook weinig concreet over de precieze invulling van het beleid. De Raad draagt daarom een aantal aandachtspunten aan voor verdere uitwerking in de beleidsnota.

1. Regelgevend kader

- **Uitdagingen voor het regelgevend kader.** De Vlaamse overheid staat voor de uitdaging om enerzijds te beantwoorden aan de vraag om regulerend op te treden in de toeristische sector. Anderzijds wordt zij geconfronteerd met zeer snel evoluerende trends en spelers.
 - Zie erop toe dat de toeristische regelgeving voor alle actoren in Vlaanderen op een aanvaardbare en gelijkwaardige wijze wordt toegepast.
 - Zorg voor een goede juridische bescherming van de consument.
 - Vermijd detailregelgeving en laat ruimte voor het toeristisch ondernemen.
- **Logiesdecreet.** De Vlaamse overheid evalueert samen met de sector het logiesdecreet.
 - Pas het logiesdecreet aan zodat de Vlaamse hotels vanaf 2015 (en met een overgangperiode van twee jaar) de comfortclassificatie toepassen volgens de criteria van Hotelstars Union.
 - Ga na of de Toerisme voor Allen-bedrijven ook moeten opgenomen worden in het logiesdecreet. Ook alle andere logiesvormen moeten in het logiesdecreet worden opgenomen, zoals de toeristische residenties (vakantiewoningen/logies met hotelservice). Andere, zoals de stedelijke gastenkamers, moeten aan dezelfde classificatie als de gewone gastenkamers onderworpen worden.
 - Zet de logiessubsidie, een belangrijk instrument voor de modernisering van het logiesaanbod, versterkt in.
- **Europees Beleid.** Sinds het Verdrag van Lissabon treedt de EU actiever op in het toerismedomein. Ook flankerende domeinen zoals consumentenbescherming zijn relevant voor het Vlaamse toerismebeleid.
 - Volg actief de EU-initiatieven inzake toerisme op, zoals de gemoderniseerde EU pakketreizenrichtlijn⁸³, het bedrijfsportaal voor toerisme 'Tourism-IT'⁸⁴, het visabeleid, het 'European Hospitality Skills Passport'⁸⁵, en de resultaten van de Europese consultaties over het vernieuwd actieplan voor toerisme⁸⁶ en administratieve lasten in

⁸³ Zie: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-184_en.htm

⁸⁴ Tourism-IT is een online platform in wording voor bedrijven (vooral kmo's) in de toerismesector. De website biedt gratis betrouwbare en nuttige informatie voor bedrijven die hun diensten voort willen ontwikkelen in de 28 Europese lidstaten.

⁸⁵ Zie: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-678_en.htm

⁸⁶ Zie: <http://www.vleva.eu/nieuws/open-consultatie-eu-tourism-future-deadline-15-maart-2014>

de sector.⁸⁷ Stimuleer vooral een bredere en intersectorale Europese kijk op toerisme als een van de belangrijkste economische sectoren van de EU.

- Draag bij tot nieuwe initiatieven zoals wetgeving die passagiers beschermt tegen het financiële onvermogen van luchtvaartmaatschappijen.
- Volg binnen de Vlaamse Vertegenwoordiging bij de EU de flankerende sectoren op m.o.o. hun impact op toerisme.
- **Zesde staatshervorming.** Door de zesde staatshervorming krijgt Vlaanderen nieuwe bevoegdheden (bv. arbeidsmarkt en vormingsbeleid) die kunnen bijdragen aan een coherenter en gecoördineerd toerismebeleid. De Raad vestigt er tevens de aandacht op dat de toerismebevoegdheid van gemeenschapsmaterie overgaat naar gewestmaterie, waardoor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest eveneens bevoegd wordt voor toerisme en een volwaardig toerismebeleid kan ontwikkelen. De gemeenschappen blijven wel bevoegd om Brussel toeristisch te promoten en toeristische infrastructuur in Brussel te subsidiëren.
 - Zorg ervoor dat Vlaanderen op voldoende wijze wordt vertegenwoordigd in het kader van de aan te passen toerbeurtregeling voor de vertegenwoordiging in de EU Raad van Ministers.⁸⁸
 - Maak goede afspraken met Brussel en sluit een samenwerkingsakkoord voor de promotie van Brussel en voor afspraken inzake de subsidiëring van toeristische infrastructuur.⁸⁹ Concretiseer in de beleidsnota op welke manier Vlaanderen Brussel toeristisch zal promoten en (eventueel) toeristische infrastructuur zal subsidiëren.
 - Maak ook met de andere gewesten afspraken over de gezamenlijke promotie van België, o.m. op beurzen en websites. Zo moeten websites over Belgisch toerisme gaan over gans België.
- **OESO.** Volg actief de beleidsaanbevelingen en de wetenschappelijke analyses van de toeristische sector van de OESO om onderbouwd het regelgevend kader uit te tekenen.

2. Overleg

- **Structureel overleg met de sector.** Het Regeerakkoord stelt dat de uitvoering van het Toerismepact zorgt voor meer samenwerking en coördinatie in het beleid (p. 147). De private sector is een volwaardige partner in het toerismebeleid en moet structureel betrokken worden in de besluitvorming. In tegenstelling tot het luik ontwikkelingssamenwerking spreekt het Regeerakkoord niet over de jaarlijkse Staten-Generaal of over het overleg via het Raadgevend Comité van het agentschap Toerisme Vlaanderen. De SARiV wordt opgeheven en het Regeerakkoord laat na duiding te geven hoe het overleg met de sector zal worden vorm gegeven.
 - Verduidelijk in de beleidsnota hoe het overleg met de sector zal worden vorm gegeven. Heb daarbij ook aandacht voor de vertegenwoordigers van het uitgaand toerisme. Zij vormen ook een belangrijke economische sector.
- **Overleg over flankerende beleidsvelden.** Gelet op de sterke verwevenheid van toerisme met andere beleidsvelden, is het belangrijk dat de minister bevoegd voor toerisme overleg pleegt met

⁸⁷ Zie: http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=7151

⁸⁸ Naast Vlaanderen en Wallonië zijn tevens de Duitstalige Gemeenschap, Brussels Hoofdstedelijk Gewest evenals de gemeenschappen - voor bepaalde onderdelen van het toerismebeleid - bevoegd. SARiV, o.c., Advies 2013/30, 5.

⁸⁹ *Ibid.*, 4.

diverse collega's. De zesde staatshervorming maakt Vlaanderen bevoegd voor het arbeidsmarktbeleid. De Raad vraagt dat de minister het overleg faciliteert/stimuleert over o.m. de arbeidskosten en het doelgroepenbeleid in de toeristische sector. Deze sector creëert werkgelegenheid voor mensen die het vaak moeilijk hebben op de arbeidsmarkt (bv. laaggeschoolden, allochtonen, jongeren). De combinatie van de bevoegdheden toerisme en mobiliteit bij één minister is een opportuniteit om de mobiliteitsproblemen (bereikbaarheid van de luchthaven, afstemming tussen de Lijn, NMBS en MiVB, enz.) waarmee de toeristische sector wordt geconfronteerd, aan te pakken.

3. Brede beleidsinvulling

- **Algemeen impulsprogramma.** Naast de impulsprogramma's Kust, Vlaamse Regio's en Kunststeden, is een algemeen impulsprogramma noodzakelijk om initiatieven voor gans Vlaanderen te ondersteunen.
- **Vlaamse Rand.** Vlaanderen investeert in de toeristische ontwikkeling van de Vlaamse Rand (Regeerakkoord, p. 20) in de productlijn Vlaamse Regio terwijl Brussel is opgenomen bij de Kunststeden. De Raad ziet mogelijkheden om bezoekers zowel de Vlaamse Rand als Brussel te laten ontdekken in een pakketformule. Het is belangrijk om daarover eveneens het gesprek aan te gaan met Brussel m.o.o. een gezamenlijk aanbod en promotie.
 - Streef ernaar om bezoekers zowel de Vlaamse Rand als Brussel te laten ontdekken in een pakketformule om tot "win-win" te komen. Ga hierover het gesprek aan met Brussel m.o.o. een gezamenlijk aanbod en promotie.
- **"Outbound" toerisme.** De Raad heeft de indruk dat het luik toerisme in het Regeerakkoord hoofdzakelijk aandacht heeft voor het "inkeeping" en "inbound" toerisme en niet voor het "outbound" toerisme, een sector die een belangrijke bron is van werkgelegenheid. Volgens Eurostat vertegenwoordigen reisbureaus en touroperators 11 procent van de totale omzet van de toeristische industrie.⁹⁰ Het onevenwicht in de aandacht ten nadele van de "outbound" sector dient verholpen te worden door het ontwikkelen van een beleid voor en samen met deze economische subsector.
 - Houd ook rekening met de specifieke vereisten van de toeristische "outbound" sector. Daarbij dient gekozen te worden voor een medefinanciering van marktonderzoek.
- **Congrestoerisme.** Het Regeerakkoord stelt dat men zal onderzoeken of de bestaande MICE-faciliteiten kunnen geoptimaliseerd worden (p. 148).
 - Zorg voor een coherent en gecoördineerd beleid voor het aantrekken van congressen en events naar Vlaanderen, o.m. via een goed ontsloten databank met de mogelijke locaties voor congressen, seminaries, evenementen of beurzen met het oog op een betere promotie.
- **Buitenlandse markten.** Toerisme Vlaanderen zet (flexibel) in op nieuwe markten om de toeristische troeven van Vlaanderen te positioneren, zoals de vertegenwoordiging in Brazilië.⁹¹
 - Verhelder in de beleidsnota de beleidskeuzes omtrent de buitenlandse markten. De groeiende middenklasse in groeielanden biedt alleszins mogelijkheden voor de Vlaamse toeristische industrie. Vlaanderen moet voldoende aan bod komen in de Europese

⁹⁰ Zie: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Tourism_industries_-_economic_analysis

⁹¹ Zie: <http://www.toerismevlaanderen.be/nieuws/toerisme-vlaanderen-opent-vertegenwoordiging-brazilië>

initiatieven voor toeristische promotie in die landen. Het aantrekken van toeristen uit het zuidelijk halfrond biedt groeikansen buiten het klassiek toeristisch seizoen.

- Heb in de bilaterale strategienota's (cf. *supra*, 11) aandacht voor eventuele gezamenlijke promotie in buitenlandse markten, zoals de Vlaams-Nederlandse samenwerking op de Japanse markt.
- Streef naar synergie en samenwerking in het buitenlands netwerk in landen waar er naast vertegenwoordigers van Toerisme Vlaanderen ook politieke of economische vertegenwoordigers zijn. Waar geen vertegenwoordigers van Toerisme Vlaanderen aanwezig zijn, moeten de andere vertegenwoordigers basisinformatie kunnen aanbieden en gepast doorverwijzen.
- **Nieuwe media.** De nieuwe media stelt niet alleen uitdagingen voor de sector (boekingen, informatie, interactief, sociale media, interactieve communicatie, enz.), maar ook voor de overheid die instaat voor promotie van de bestemming Vlaanderen.
 - Blijf koploper inzake het gebruik van nieuwe media en investeer verder in de mogelijkheden via sociale media.
- **Vlaanderen als toegangspoort.** De centrale ligging van Vlaanderen is een toeristische troef die Vlaanderen optimaal moet valoriseren. Vlaanderen kan fungeren als aantrekkelijke toegangspoort tot het Europees continent op voorwaarde dat het excelleert in een vlotte bereikbaarheid en goede infrastructuur.⁹² De Raad is verheugd dat in diverse luiken van het Regeerakkoord aandacht werd besteed aan het toeristische potentieel. Het is een goede zaak dat men het toeristisch en recreatief potentieel van de waterwegen en de kust wil uitbouwen via een geactualiseerd waterrecreatieplan (Regeerakkoord, p. 45). De investeringen in fietsinfrastructuur (Regeerakkoord, p. 40) en wandelknooppuntennetwerken (Regeerakkoord, p. 147) dragen bij tot een betere infrastructuur/mobiliteit. De luchthaven Brussels Airport heeft nood aan een duurzame visie op de luchthaven en harmonisatie van de regels op federaal en gewestelijk niveau (Regeerakkoord, p. 47).
 - Maak duidelijke afspraken over de rol van de trekker voor het overleg tussen de diverse sectoren en werk met duidelijke aanspreekpunten om het beleid maximaal op elkaar af te stemmen.
 - Brussels Airport is een belangrijke toegangspoort voor buitenlandse toeristen die naar Vlaanderen komen en tegelijk een belangrijke pool voor werkgelegenheid. De toegenomen activiteit van "low cost-carriers" heeft het aantal passagiers doen stijgen. Ontwikkel samen met de federale overheid een duurzame visie voor de luchthaven en streef naar geharmoniseerde en stabiele regelgeving op federaal en gewestelijk vlak, met aandacht voor snelle procedures en rechtszekerheid, en toegankelijkheid/bereikbaarheid van de luchthaven. Gebruik het luchthavengebouw actief als uithangbord voor Vlaanderen (cf. project voor de WO I-herdenking).
 - Ontwikkel een beleid ten aanzien van het autobus- en autocarterisme dat een belangrijke rol speelt in het algemeen en vooral voor het dagtoerisme. Deze sector heeft specifieke problemen qua wegverkeer en toegankelijkheid van steden.
- **Herdenking WOI.** De aanpak van de Vlaamse overheid levert positieve eerste resultaten op. Het is een uitdaging om in de lange tijdspanne van 2014-2018 de aandacht voor dit grote evenement

⁹² SARiV, *Bijdrage tot het strategisch beleidsplan voor het toerisme in Vlaanderen en de hervorming van Toerisme Vlaanderen*, Advies 2010/10, 1 juli 2010, 56.

levendig te houden. Belangrijke evenementen kunnen ertoe bijdragen om dit in de internationale belangstellingsfeer te houden.

- Probeer ook na 2018 positieve langetermijneffecten te verkrijgen. Een erkenning als UNESCO-werelderfgoed zou het toeristisch potentieel van het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog duurzaam verankeren. Herhaalde bezoeken van politici en belangrijke personaliteiten kunnen eveneens positieve effecten en media-aandacht genereren en nuttig zijn voor het uitbouwen van de politieke bilaterale relaties.
- **Evenementen.** Het Regeerakkoord stelt dat men de vijfhonderdste verjaardag van Pieter Breugel de Oude (p. 148-149) zal voorbereiden als groot cultuur-toeristisch evenement. De Raad kan dit ondersteunen, maar heeft twijfels over het internationaal wervend karakter.
 - Ga tijdig op zoek en in zet in op een ander wervend project, cf. de herdenking van WOI, dat een breed internationaal publiek aanspreekt. Luik kandideerde in het recent verleden om de wereldtentoonstelling van 2017 te organiseren. Dergelijke ambitieuze evenementen hebben het potentieel om gedurende een langere periode een groot aantal buitenlandse bezoekers aan te trekken. Voor dergelijke ambitieuze projecten moet een planning op voldoende lange termijn worden ontwikkeld.
 - Betrek de private sector tijdig bij de organisatie van grote evenementen om hier optimaal te kunnen inspelen.
- **Vlaamse eet-, drink- en tafelcultuur.** De Vlaamse eet-, drink- en tafelcultuur is een uniek verkoopargument (“unique selling proposition”) dat moet worden uitgespeeld in de binnen- en buitenlandpromotie.
 - Werk hiervoor samen met de partners zoals provinciale toeristische organisaties, FIT, het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing en de private sector.
 - Neem de rijke Vlaamse gastronomie op als “unique selling proposition” bij Vlaamse en Belgische missies voor buitenlandse handel.
- **Binnenlandpromotie.** Logeren in Vlaanderen moet volledige verantwoordelijkheid krijgen over alle aspecten van “Vlaanderen Vakantieland”. Een goede samenwerking met Toerisme Vlaanderen, de andere publieke spelers en de private sector voor de binnenlandpromotie is noodzakelijk.

Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

Opdracht

De Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV) is een onafhankelijk adviesorgaan van de Vlaamse Regering. Hij adviseert de Vlaamse Regering bij de totstandkoming van haar buitenlands beleid, haar beleid inzake internationaal ondernemen, toerisme en internationale samenwerking. Hij doet dit hetzij op vraag van de Vlaamse Regering, hetzij uit eigen beweging.

Samenstelling

Leden	Plaatsvervangers
1° Voorzitter: Prof. dr. Jan Wouters (gewoon hoogleraar internationaal en Europees recht, KU Leuven)	
2° Anne Lybaert (zaakvoerder IRMAS)	
3° Hans De Belder (oud-diplomaat)	
4° Jean Bossuyt (hoofd strategie European Centre for Development Policy Management Maastricht)	
5° Kim Van der Borgh (docent internationaal handelsrecht en handelspolitiek, VUB)	
6° Johan Erauw (gewoon hoogleraar Universiteit Gent)	
7° Luc Vandenbroucke (zaakvoerder LVDB Consult)	
8° Rudi Hoebeek (Gedelegeerd bestuurder Hoebeek NV)	
9° Patrick De Groote (hoogleraar geografie en toerisme Universiteit Hasselt)	
10° Johan De Meester (zaakvoerder Viking Reizen)	
11° Els Dirix (ABVV)	Greg Verhoeven (ABVV)
12° Renaat Hanssens (ACV)	Jessie Van Couwenberghe (ACV)
13° Geert Eggermont (UNIZO)	Veronique Willems (UNIZO)
14° N	Jan Van Doren (Voka-VEV)
15° Wiske Jult (11.11.11.)	Koen Detavernier (11.11.11.)
16° Gijs Justaert (Wereldsolidariteit)	Els Hertogen (Wereldsolidariteit)
17° Annuschka Vandewalle (fos)	Kwaku Acheampong (fos)
18° Isabel Vertriest (WWF)	Lode Delbare (Trias)
19° Eve Diels (Ho.Re.Ca Vlaanderen)	Jan Van Steen (directeur Omnia)
20° Jan Jassogne (CIB Vlaanderen)	Peggy Verzele (CIB Vlaanderen – VIVO)

Secretariaat:

Freddy Evens (secretaris)
Eva Haeverans (beleidsmedewerker)
Roos Van de Cruys (beleidsmedewerker)
Jolien Mespreuve (administratief deskundige)